

Vlaams
Parlement

ingediend op **1668** (2017-2018) – Nr. 1
24 juli 2018 (2017-2018)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering
uitgebracht door Nadia Sminate

over de tweede voortgangsrapportage
van het geactualiseerde actieplan
van de Vlaamse Regering ter preventie van
gewelddadige radicalisering en polarisering

Samenstelling van de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering:

Voorzitter: Nadia Sminate.

Vaste leden:

Matthias Diependaele, Kathleen Krekels, Peter Persyn, Nadia Sminate, Miranda Van Eetvelde, Karl Vanlouwe;

Sonja Claes, Ward Kennes, Joris Poschet, Koen Van den Heuvel;

Jo De Ro, Bart Somers;

Yasmine Kherbache;

Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

Paul Cordy, Koen Daniëls, Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Willy Segers, Peter Wouters;

Michel Doomst, Kathleen Helsen, Katrien Schryvers, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Mercedes Van Volcem;

Caroline Gennez, Yamila Idrissi;

Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Chris Janssens.

INHOUD

I.	Uiteenzetting door minister Liesbeth Homans	5
1.	Coördinatie en samenwerking	5
1.1.	Op Vlaams niveau	5
1.2.	Met het federale niveau	5
2.	Lokale aanpak	5
3.	Persoonsgerichte aanpak	6
4.	Kennis en expertise	8
5.	Mobiliseren middenveld	8
II.	Uiteenzetting door minister Jo Vandeurzen	8
1.	Vijf aanbevelingen RAN	8
2.	Vier speerpunten	9
2.1.	Het belang van preventie en het zoeken naar verbinding	9
2.2.	De aanpak in en na detentie en de rol van Vlaanderen	10
2.3.	Disengagementstrategieën volgens een multi-agency approach	12
2.4.	De terugkeer van kinderen van moeders die gelinkt zijn aan Syriëstrijders	15
III.	Uiteenzetting door minister Hilde Crevits	16
1.	Aanspreekpunt radicalisering	16
2.	Contacten met de politie	16
3.	Extra aandacht voor Brussel	17
4.	Verlenging en uitbreiding van het project 'Netwerk Islamexperten'	17
5.	Verlenging en uitbreiding van het project 'CONNECT'	18
6.	Ondersteunen van een aanbod dat zich richt tot doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt	18
7.	Projecten ondersteunen die inzetten op polarisatiemanagement en bij uitbreiding weerbaarheidstraining, herstelgericht werken en omgaan met conflicten	18
7.1.	Doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt	18
7.2.	Herstelgericht werken en het managen van moeilijke gesprekken en klassituaties	19
7.3.	AIF+	19
8.	Traumabegeleiding asielcrisis	19
9.	Ontsluiting van goede praktijken, methodieken en materialen	20
10.	Kwaliteit van het islamonderwijs	20

IV. Bespreking.....	21
1. Tussenkomen van de leden.....	21
1.1. Imade Annouri	21
1.2. Joris Poschet	22
1.3. Yasmine Kherbache.....	24
1.4. Jo De Ro	28
1.5. Michel Doomst.....	30
1.6. Nadia Sminate.....	30
2. Antwoorden van de ministers	31
2.1. Minister Liesbeth Homans	31
2.2. Minister Jo Vandeurzen.....	33
2.3. Minister Hilde Crevits	36
3. Replieken van de leden en bijkomende antwoorden.....	39
Gebruikte afkortingen	42

Op 20 juni 2018 organiseerde de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering een gedachtewisseling over de tweede voortgangsrapportage van het geactualiseerde actieplan van de Vlaamse Regering ter preventie van gewelddadige radicalisering en polarisering, met:

- Liesbeth Homans, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en Armoedebestrijding;
- Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs;
- Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

I. Uiteenzetting door minister Liesbeth Homans

Minister *Liesbeth Homans* overloopt vanuit haar coördinatieopdracht maar ook vanuit de bevoegdheden Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid en Integratie en Inburgering de genomen acties en geeft de stand van zaken van bepaalde acties.

1. Coördinatie en samenwerking

Wat de coördinatie en de samenwerking betreft, verwijst de minister naar de eerste beleidslijn van het actieplan, die over de coördinatie en samenwerking op verschillende niveaus gaat.

1.1. Op Vlaams niveau

Op Vlaams niveau zijn er overlegstructuren opgezet en die worden voortgezet. Zo zijn er bijvoorbeeld het centraal aanspreekpunt binnen het Agentschap Binnenlands Bestuur, het netwerk van aanspreekpunten binnen de verschillende relevante beleidsdomeinen en de maandelijkse bijeenkomst van het Vlaams Platform Radicalisering met ook vertegenwoordigers van het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, de FOD Justitie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten om zo de afstemming met de lokale en de federale overheid te kunnen garanderen.

Door het Vlaams Vredesinstituut werd ook een onderzoeksnetwerk radicalisering opgestart. De bedoeling van dit netwerk is uitwisseling en afstemming tussen de verschillende onderzoeken faciliteren en de kennisbasis van het beleid versterken, schetst de minister. Zowel ABB als de VVSG nemen hieraan deel. Het Vlaams Vredesinstituut staat ook in voor de evaluatie van het actieplan. ABB sloot hierover een overeenkomst af met het VVI. De evaluatie zal normaal gezien eind 2019 worden opgeleverd. Meer informatie over het onderzoeksopzet is terug te vinden op de website van ABB.

1.2. Met het federale niveau

Ook met het federale niveau wordt het overleg voortgezet. Dat gebeurt op ambtelijk niveau hoofdzakelijk via de Nationale Taskforce en de verschillende werkgroepen van het Plan R. Ook op politiek niveau zijn er interministeriële conferenties en vindt er indien nodig interfederaal interkabinettenoverleg plaats. Soms zijn er ook overlegmomenten tussen ministers, zoals de minister op 5 juni al heeft aangehaald in de commissie Binnenlands Bestuur. Er heeft een overleg plaatsgevonden tussen minister Liesbeth Homans en federaal minister Jan Jambon over de lokale integrale veiligheidscellen.

2. Lokale aanpak

De lokale aanpak wordt verder ondersteund. De Vlaamse Regering doet dat concreet door het voortzetten van de subsidies versterking lokale regie. Het

budget daarvoor is afgerond op 570.000 euro jaarlijks. Het gaat over negen gemeenten: Vilvoorde, Antwerpen, Gent, Aalst, Maaseik, Menen, Zele, Oostende en Mechelen. Deze gemeenten hebben al sinds 2016 jaarlijks een budget gekregen. Ook de projectsubsidie aan de VVSG wordt voortgezet en bedraagt 345.000 euro. De VVSG zorgt voor de ondersteuning van de lokale besturen.

De minister geeft een aantal voorbeelden van de ondersteuning van de lokale besturen. Er is een helpdesk voor de lokale besturen. Sinds de laatste rapportage in de commissie in december 2017 werden een honderdtal vragen via deze helpdesk beantwoord en behandeld. De webpagina wordt permanent geactualiseerd en de werkgroep lokale besturen komt driemaandelijks samen en zorgt voor intervisie, uitwisseling en opbouwen van expertise. Er worden provinciale overlegmomenten, lokale werkbezoeken en vormingen georganiseerd om het bereik te kunnen maximaliseren en te kunnen inspelen op de specifieke noden. Er is een gesloten databank waaruit gemeenten informatie kunnen putten voor de lokale aanpak.

Om de lokale aanpak te ondersteunen, wordt verder vanuit de bevoegdheid Stedenbeleid een inventaris opgesteld van goede praktijken, methodieken en interventies rond de versterking van de sociale samenhang en de creatie van duurzame verbinding. Deze worden via een digitale databank toegankelijk gemaakt voor alle Vlaamse gemeenten. De voorbereidingen lopen en de databank wordt in het najaar van 2018 gelanceerd.

Er is ook een AMIF-oproep actief en gedeeld burgerschap, die werd gelanceerd in december 2017 en waarvoor aanvragen konden worden ingediend tot 16 maart 2018. In totaal werden zeven projecten geselecteerd: zes lokale projecten en één voor de monitoring-evaluatieopdracht. Informatie hierover is terug te vinden op de website van ESF-Vlaanderen.

De minister somt vervolgens de concrete projecten op: 'De Mensen Maken de Stad' van de stad Mechelen; 'Diversiteit in Actie' (DIVA) van de stad Sint-Niklaas; 'Droom-Denk-Durf-Doe' van de stad Genk; 'Roots' van de stad Leuven; vrijwilligerswerk in functie van actief en gedeeld burgerschap van de stad Antwerpen; 'Dialogo vindt oplossingen' van de stad Beringen; monitoring en evaluatie van projecten rond actief en gedeeld burgerschap in Vlaanderen van de KU Leuven. Het budget voor al deze projecten bedraagt ongeveer 1,6 miljoen euro.

Wat de lokale aanpak betreft, voorziet de minister ook in specifieke ondersteuning voor Vilvoorde, Halle en Dilbeek. Het budget hiervoor is jaarlijks 3 miljoen euro. Vilvoorde krijgt daarvan 1,5 miljoen euro, Dilbeek 854.000 euro en Halle 641.000 euro. Het gaat om verstedelijkte kernen met grootstedelijke problematieken. Middelen kunnen breed worden ingezet, onder andere in het kader van radicalisering en polarisering. De opvolging gebeurt via de jaarrekeningen in het kader van de beheers- en beleidscyclus.

3. Persoonsgerichte aanpak

De spil in het organiseren van de persoonsgerichte aanpak, de derde beleidslijn van het actieplan, zijn de LIVC's, schetst de minister. Deze problematiek is in de commissie Binnenlands Bestuur op 5 juni nog zeer uitgebreid aan bod gekomen. De minister geeft de belangrijkste elementen mee.

De federale ministerraad van 27 april 2018 keurde, op voorstel van minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken Jan Jambon, een voorontwerp van wet goed tot oprichting van LIVC's. Het voorontwerp beoogt de oprichting van een LIVC in elke gemeente en bepaalt het minimale kader voor de werking ervan. De minister

heeft altijd gezegd dat zij het een zeer goede zaak vindt dat de LIVC's verplicht worden. Voor deze wet heeft zij ook nog een overleg gehad met minister Jan Jambon, die ook overleg heeft gehad met de bevoegde ministers van de andere deelstaten.

Voor de goede werking is echter ook de deelname van vertegenwoordigers van de diensten die onder de bevoegdheid van de gewesten en gemeenschappen vallen, wenselijk. Bedoeling is om via een samenwerkingsakkoord, aanvullend op de federale wet, de concrete modaliteiten hieromtrent te regelen. Het overleg over dat samenwerkingsakkoord loopt momenteel. In afwachting van de inwerkingtreding van de federale verplichting, heeft de minister de gemeenten die volgens de informatie van de federale overheidsdienst Binnenlandse Zaken nog geen LIVC hadden, aangeschreven om hen aan te sporen om hier dringend werk van te maken. Negen gemeenten reageerden reeds om te laten weten dat ze inmiddels wel een LIVC hebben. De minister merkt op dat die informatie uiteraard wordt doorgegeven aan de federale overheid.

Daarnaast werkte de Vlaamse overheid mee aan een nieuwe handleiding voor de gemeenten met betrekking tot de LIVC's. Deze handleiding gaat als bijlage bij de geactualiseerde federale omzendbrief van de federale ministers Jan Jambon en Koen Geens betreffende de informatie-uitwisseling over en de opvolging van terrorist fighters en haatpropagandisten. Dit is op 5 juni ook in de commissie Binnenlands Bestuur aan bod gekomen. Het heeft volgens de minister weinig zin dat de Vlaamse overheid nog eens bijkomend een handleiding maakt. Er wordt beter gefocust op het bekendmaken van de bestaande handleiding.

Tot slot wordt ook ingezet op de verspreiding van de zogenaamde radix-tool. Deze tool, ontwikkeld door de stad Antwerpen, kan als leidraad dienen voor de gesprekken tussen de sociopreventieve actoren in de LIVC, om zo een aanpak op maat van het individu te bepalen. Naast de basistoelichtingen die in 2017 werden gegeven aan gemeenten en referentiepersonen uit de sectoren en twee testvormingen in Maasmechelen en Genk, werden vanaf december 2017 de meer verdiepende vormingsdagen georganiseerd. De vormingen werden steeds op vraag van de gemeenten georganiseerd, waarbij de gemeenten de groep samenstelden, zo veel mogelijk multidisciplinair.

Volgende gemeenten waren hierbij betrokken: Hoogstraten, Antwerpen, Gent, Roeselare-Hooglede-Izegem, Vilvoorde, Schoten-Essen-Wijnegem, Sint-Niklaas, Aalst, Maaseik-Dilsen-Stokkem, Zele-Dendermonde-Lokeren, Hemiksem-Boom, Oostende en Leuven. Ook een aantal Brusselse gemeenten, namelijk Molenbeek, Sint-Joost-ten-Node en Evere, namen deel. Dat is een zeer goede zaak. Uiteraard is de minister altijd bereid om de expertise te delen met andere gewesten en gemeenschappen. Gemeenten die dat wensen, kunnen trouwens nog steeds een vorming aanvragen.

In totaal werden ongeveer tweehonderd deelnemers bereikt, uiteraard vanuit de gemeenten zelf maar ook uit het onderwijs, de politie, het welzijnswerk, het jeugdwerk, de VDAB en de justitiehuisen. De evaluatie van de vormingen was alvast positief, stipt de minister aan. De deelnemers geven aan dat de radix-tool het mogelijk maakt om met partners uit totaal uiteenlopende sectoren en domeinen toch eenzelfde taal te hanteren. Later dit jaar worden terugkopplingsmomenten georganiseerd, waarbij zal nagegaan worden hoe de tool effectief werd geïmplementeerd door de gemeenten en welke lessen daaruit getrokken kunnen worden.

4. Kennis en expertise

Wat betreft de beleidslijn met betrekking tot het versterken van kennis en expertise, vestigt minister Liesbeth Homans de aandacht op twee initiatieven. In 2017 werd voor het eerst in Vlaanderen de survey Samenleven in Diversiteit georganiseerd. De SID-survey is een nieuwe grootschalige bevraging bij bijna 4500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst in Vlaanderen, waarbij vooral aandacht wordt besteed aan de aspecten van het samenleven in diversiteit die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven. In de survey komen ook thema's zoals geloof en levensbeschouwing, sociale identiteit, houding ten opzichte van diversiteit en houding tegenover geweld aan bod. De eerste beschrijvende resultaten zijn te raadplegen op www.samenleven-in-diversiteit.be. Later zullen ook de meer diepgaande analyses van de resultaten verschijnen op deze webstek. Het spreekt voor zich dat de resultaten ervan ook relevant zijn in het kader van het beleid rond radicalisering en polarisering. De minister heeft in de commissie Binnenlands Bestuur ook een aantal resultaten besproken. Bij bepaalde bevolkingsgroepen was het soms bijzonder alarmerend dat een bepaald aandeel sympathie had voor IS of andere extremistische organisaties. Het is volgens de minister belangrijk om de resultaten te blijven opvolgen.

Een ander initiatief zijn de experimentele projecten in het kader van inburgering voor bedienaars, waaronder imams. Die zijn inmiddels afgerond. Visie, materiaal en methodieken zijn ontwikkeld. Elk agentschap kan, indien er vraag naar is, dit aanbod op maat organiseren. Het aanbod wordt ook bekendgemaakt bij de erediensten zelf en uiteraard ook bij de lokale besturen.

5. Mobiliseren middenveld

In dit kader verwijst de minister naar de oproep rond maatschappelijke tegengeluiden of de zogenaamde 'counternarratives' die zij in de zomer van 2017 heeft gelanceerd. Er werden 29 projecten ingediend van lokale besturen, onderwijsinstellingen, middenveldorganisaties en dergelijke meer. Er werden 11 projecten geselecteerd. Informatie over die projecten is terug te vinden op de webstek van ABB. Voor de volledigheid somt de minister ze op: CIBO uit Antwerpen, een project van de stad Roeselare, een van de KU Leuven, 'SAMO PRAVO' uit Bissegem, Ceapire uit Antwerpen, een project van de gemeente Molenbeek, Vroemvroem uit Gent, 'Partage en couleurs' uit Molenbeek, Averroes uit Gent, een project van de stad Vilvoorde en nog een project uit Antwerpen. De projecten gingen van start op 1 maart 2018 en lopen maximaal twee jaar.

II. Uiteenzetting door minister Jo Vandeuren

Minister *Jo Vandeuren* schetst dat ook bij de zesde rapportage vijf duidelijke aanbevelingen van het Europese Radicalisation Awareness Network de leidraad blijven voor de integrale aanpak, waarna hij zal inzoomen op vier concrete speerpunten. De minister vermeldt dat alle acties zoals gerapporteerd in de vorige vijf bijeenkomsten, lopen of zelfs versterkt worden.

1. Vijf aanbevelingen RAN

Het Europees expertisenetwerk schuift als eerste belangrijke conditie naar voren: het vormen en de deskundigheid bevorderen van eerstelijns werkers, de professionals, en dit ook in de welzijns- en zorgvoorzieningen. De minister zet deze inspanningen in de voorbije periode voort en versterkt die nog door onder andere het continueren van de werking van het Ondersteuningsteam Allochtonen, dat binnen de zorg voor jongeren steeds meer een positie bekleedt als expert in

de uitbouw van een cultuursensitieve aanpak. De basis blijft natuurlijk een breed model, van integratie tot en met hoe we zorg organiseren in een superdivers Vlaanderen, schetst de minister.

Ten tweede, het betrekken van de geloofsgemeenschap. De minister vertaalt dit als het uitvoeren van een breder beleid inzake diversiteitsvraagstukken, gericht op dialoog en participatie. Begin dit jaar startte het project met het platform van Vlaamse imams en moslimdeskundigen met de vraag om zich te verenigen en te organiseren, zodat via een bijkomende investering een organisatie tot stand komt die zich flexibel kan inzetten in een persoonsgerichte aanpak, zowel in als na detentie. In detentie is dat uiteraard met het oog op het adviseren van de manier waarop het re-integratietraject moet verlopen, zowel voor meerder- als minderjarigen. Ondertussen is dat operationeel op het terrein, aldus de minister.

Ten derde, het belang van het betrekken en ondersteunen van familieleden en de context. Dat wordt gerealiseerd door de bijsturing van initiatieven binnen de opvoedingslijn. In die bijsturing plant de minister dat de Huizen van het Kind lotgenotengemeenschappen op een zo laagdrempelig mogelijke wijze daadwerkelijk ondersteunen.

Ten vierde vermeldt de minister de noodzaak van een duurzaam gedeeld kader, zowel federaal als over de gemeenschappen, met aandacht voor een ketenaanpak en een duidelijk casemanagement, dit zowel in als na detentie.

Ten slotte gaat Vlaanderen in op het voorzien in een integrale aanpak of multi-agency approach op maat en wordt nagegaan wat binnen de bevoegdheidsverdeling tussen de federale overheid en de gemeenschappen mogelijk is voor het werken in en na detentie, dit uiteraard binnen de disengagementprogramma's. De minister heeft daarbij oog voor de randvoorwaarden en de vragen die kunnen rijzen rond het borgen van de kwaliteit van de interventies.

2. Vier speerpunten

De minister focust vervolgens op vier speerpunten.

2.1. Het belang van preventie en het zoeken naar verbinding

Naast het voortzetten van de inspanningen zoals in de voorbije jaren, wordt gekeken naar de bijsturing van de aanpak en de rol van de lotgenotengemeenschappen. Op het belang van ouders, het ondersteunen van gezinnen en het betrekken van families wil de minister versterkt inzetten. Vanuit de ervaringen met de backoffice van de opvoedingslijn ontstaat het besef dat de kracht van de inbreng van lotgenoten, moeders, familieleden – die zelf werden getroffen door het vertrek, de radicalisering van een zoon of dochter, een broer of een zus – een belangrijk element is in een preventieve aanpak.

De opvoedingslijn wordt voortgezet en de minister zet verder in op de telefonische ondersteuning van ouders, opvoeders en families. Daarnaast wordt een anonieme chatversie ontwikkeld. Op het partnership zet de minister in via de ondersteuning van de Huizen van het Kind en het ondersteunen van lotgenotengroepen. Wat die lotgenotengroepen betreft, wordt gewerkt aan het verduurzamen van de goede praktijken die via de oproep van de Koning Boudewijnstichting werden geselecteerd en positief worden geëvalueerd. Die zelforganisaties zetten een samenwerking op met het netwerk van de Huizen van het Kind. Die samenwerking concretiseert zich door een partnerschap met een of meerdere partnerorganisaties binnen het netwerk. Zij organiseren ouderbijeenkomsten. In de bijsturing is ook voorzien in een financiële ondersteuning van die lotgenotengroepen, zelforganisaties. De minister wil hiermee deze initiatieven ondersteunen

zonder nieuwe structuren en laten aansluiten op de Huizen van het Kind, waardoor er in Vlaanderen en Brussel een versterkend effect gecreëerd wordt.

De Huizen van het Kind dekken nu al 70 procent van de gezinnen in Vlaanderen. Er loopt momenteel een oproep met een bijkomende investering om het bereik in 2019 Vlaanderendekkend te maken. Met een aanpak waarbij de Huizen van het Kind aan de lotgenotenverenigingen een prominente plaats geven, wordt een duidelijke lijn getrokken die ook lokaal ankerpunten en mogelijkheden tot fysieke ontmoeting geeft, aldus de minister.

2.2. De aanpak in en na detentie en de rol van Vlaanderen

In de gevangnissen werd samen met het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen de persoonsgerichte aanpak verder uitgewerkt in een draaiboek. De minister streeft ernaar om in samenwerking met het gevangeniswezen een aanpak op maat van alle gedetineerden die door het gevangeniswezen zijn gesignaleerd vanwege een radicaliseringsproblematiek, uit te werken. Vertrekpunt hiervoor is de definitie van een disengagementtraject zoals dit werd afgesproken in de interministeriële conferentie.

De geradicaliseerde gedetineerden worden door de centrale diensten van het gevangeniswezen, de cel extremisme en de centrale psychosociale dienst extremisme nauw opgevolgd, geeft de minister mee. In mei 2018 ging het over 76 gedetineerden voor Vlaanderen, waarvan één Nederlandstalige in Brussel. Dit zijn de zogenaamde aandachtsdossiers, merkt de minister op. Andere cijfers die worden genoemd, zijn ofwel op het niveau van de Staatsveiligheid of slaan op heel België. Het is wel belangrijk te focussen op die 76 als het gaat over de Vlaamse gevangnissen en de Vlaamse rol daarbij.

Voor elke gedetineerde wordt via een casusoverleg afgewogen hoe het disengagementtraject kan worden vormgegeven, rekening houdend met het detentietraject, dat door EPI wordt bepaald. Daarbij wordt ook afgesproken wie wat binnen het disengagementtraject best opneemt. Dit casusoverleg wordt momenteel georganiseerd in de gevangnissen van Hasselt, Beveren, Gent en Brugge en zal op korte termijn door het directoraat-generaal EPI ook in de andere gevangnissen worden geïnitieerd.

De geradicaliseerde gedetineerden die zijn gekend of gesignaleerd door de Vlaamse diensten actief in de gevangenis, krijgen een begeleidingsaanbod van de Vlaamse diensten. Het merendeel van de gedetineerden gaat op dit aanbod in en wordt individueel begeleid door een trajectbegeleider van het justitieel welzijnswerk en/of een psycholoog van de centra voor geestelijke gezondheidszorg en de federale zorgteams in de gevangnissen.

Ook andere hulp- en dienstverleners actief in de gevangnissen kunnen bij dit begeleidingstraject worden betrokken, zoals de VDAB, sport- en cultuurfunctionarissen, handicapspecifieke ondersteuning enzovoort. Het is ook belangrijk om de context van de gedetineerde bij de begeleiding te betrekken, aldus de minister. Volledig in de lijn van de RAN-aanbevelingen, wordt vertrokken vanuit een multi-agency approach. De minister benadrukt dat de hulp- en dienstverlening vertrekt vanuit de vrijwilligheid van de gedetineerden, maar bij gebrek aan vrijwilligheid wordt vanuit zowel de psychosociale dienst als de hulp- en dienstverlening aanklappend en motivationeel gewerkt om alsnog een traject op te starten.

De minister is zeker bereid om samen met de andere gemeenschappen na te denken, op vraag van de minister van Justitie, hoe dit aanbod minder vrijblijvend kan worden ingezet. Dat werd op de interministeriële conferentie van 6 juni 2018 over de justitiehuisen besproken.

Minister Jo Vandeurzen benadrukt nog eens de beleidskeuze in het actieplan van de Vlaamse Regering dat er uitdrukkelijk voor opteert om vooral in te zetten op het bestaande reguliere aanbod en de competenties van de medewerkers te versterken in het bestaande aanbod. Het is niet de bedoeling om nieuwe structuren te creëren.

De consultants voor de aanpak van radicalisering in de gevangenis bieden tweedelijnsondersteuning aan de hulp- en dienstverleners in de gevangenis, schetst de minister. Dat gaat over telefonisch consult in individuele dossiers, het ondersteunen van intervisie, het geven van vorming, zowel tijdens formele contacten, overlegmomenten als in de dagelijkse samenwerking met de verschillende diensten. Voor het formele consult werd een aanmeldingsprocedure uitgewerkt. De consultants voor de aanpak van radicalisering in de gevangenis zijn een versterking van de reeds aanwezige hulp- en dienstverlening in de gevangenis door de expertise die ze hebben uitgebouwd en die ze delen met de andere partners, zowel deze die werkzaam zijn buiten als binnen de gevangenis. Ze zorgen er mee voor dat de hulp- en dienstverleners die werkzaam zijn in de gevangenis, voldoende sterk staan om zelf aan een terrogedetineerde de juiste begeleiding op maat te kunnen bieden. De medewerkers van het justitieel welzijnswerk kregen bovendien een opleiding met betrekking tot het thema radicalisering.

In het meerjarenplan 2018-2020 van het Steunpunt Mens en Samenleving werden expliciet opdrachten opgenomen ter ondersteuning van praktijkwerkers met betrekking tot radicalisering: de themapagina 'radicalisering' op www.kennisplein.be beheren, meewerken aan vormingsprogramma's en intervisies voor praktijkwerkers in en buiten de gevangenis.

Gedetineerden met een hoog risicoprofiel of waarvoor er bijzondere elementen zijn zoals een jonge leeftijd, worden in overleg met het directoraat-generaal EPI individueel begeleid door de expert-consulenten inzake de aanpak van radicalisering in de gevangenis. Deze twee expert-consulenten, die sinds november 2016 de hulp- en dienstverlening en de beleidscoördinatoren in de gevangenis hebben versterkt, hebben een niet te onderschatten bijdrage geleverd, zowel op beleidsmatig vlak als in individuele trajecten, stipt de spreker aan.

Er is gekozen voor een gefaseerde opstart, verduidelijkt de minister. Sinds januari 2017 zijn de consultants actief in Hasselt op de D-Rad:Ex en in overleg met het directoraat-generaal EPI werd hun werkterrein uitgebreid naar andere gevangenis.

De consultants zijn op 1 juni 2018 intussen met 33 begeleidingen gestart, gespreid over zeven gevangenis. Zij maken ook de brug met de context en begeleiden de gedetineerden ook na detentie tot ze een goede overdracht van de begeleiding kunnen realiseren. Hiervoor nemen zij ook contact op met de lokale integrale veiligheidscel van de woonplaats waar de gedetineerde zich gaat vestigen. Daarmee wordt er een bijkomend kanaal gecreëerd, naast de reguliere infolux en de lokale taskforce, waarbij de lokale overheid wordt betrokken bij de voorbereiding van de vrijlating.

Ook de justitiehuisen worden – zoals het draaiboek bepaalt – betrokken bij het uittekenen van het re-integratietraject na detentie in functie van een strafrechtelijk mandaat. De minister gaat ook in op de berichten inzake de gedetineerden die einde straf zijn in 2018. Voor Vlaanderen gaat het op basis van de informatie van het directoraat-generaal EPI over vijf personen, waarvan er drie momenteel onder elektronisch toezicht staan en twee in de gevangenis verblijven die onder begeleiding van de twee consultants een disengagementtraject volgen.

De minister heeft reeds eerder zijn waardering uitgedrukt voor het intensieve werk dat de consultants leveren. Zij werken met de gedetineerden met het hoogste risicoprofiel en slagen erin om met hun aanpak, ook met gedetineerden in niet-evidente omstandigheden, een doorbraak te forceren en zelfs gedetineerden die zonder voorwaarden, dus einde straf, de gevangenis verlaten te motiveren om zich vrijwillig te laten begeleiden.

Vanuit deze bevindingen en de wetenschappelijke onderbouw over What Works werd dan ook besloten om de experts-consulenten te versterken. In de volgende periode versterken twee extra experts het team. Dat hebben ook een aantal commissieleden een tijd geleden in de plenaire vergadering gevraagd en hiervoor werden middelen ter beschikking gesteld tijdens de afgelopen begrotingscontrole.

De persoonsgerichte aanpak wordt samen met het directoraat-generaal EPI uitgewerkt. Hierin moet continu worden gezocht naar een afstemming tussen enerzijds het detentietraject, met inherent hieraan verbonden veiligheidsaspecten en anderzijds het re-integratietraject. Het structureel overleg tussen de afdeling Welzijn en Samenleving, de afdeling Justitiehuisen en het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen wordt uiteraard voortgezet, geeft de minister mee.

Met de werkwijze inzake de persoonsgerichte aanpak sluit Vlaanderen zich aan bij de internationale goede praktijken, stelt de minister. Voor vele overheden is de aanpak van de preventie van gewelddadige radicalisering en disengagement een continu zoeken naar goede methodieken. Daarom is wetenschappelijke onderbouw belangrijk. De aanpak van de consultants in de gevangenis zal daarom ook wetenschappelijk worden opgevolgd en resulteren in een beschrijving van de methodieken, contextuele inbedding, visieontwikkeling en de ontwikkeling van indicatoren die toelaten om de werkzaamheid en procesresultaten in te schatten. De externe wetenschappelijke evaluatie wordt geboden door het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Welzijn, Samenleving en Gezin, in een samenwerking tussen de VUB, de KU Leuven en de UGent.

2.3. Disengagementtrajecten volgens een multi-agency approach

De noodzaak van een integrale aanpak wordt ingevuld met de disengagementtrajecten volgens een multi-agency approach. Wat de meerderjarigen en de justitiehuisen betreft, heeft de minister reeds verwezen naar de gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en de minister van Buitenlandse Zaken in de opvolging van foreign terrorist fighters, waarbij de regie voor de opvolging van de FTF's op het lokale niveau ligt bij de lokale integrale veiligheidscellen en de lokale taskforces. De nieuwe omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken die dieper ingaat op de integrale veiligheidscellen, werd recent verspreid.

Ook de infoluxen en het belang ervan kwamen reeds zeer uitgebreid aan bod in de commissie, merkt de spreker op. Op het gebied van informatie-uitwisseling lopen er momenteel op het niveau van de federale overheid heel wat initiatieven, onder andere de uitbreiding van de databank foreign terrorist fighters met homegrown terrorist fighters en haatpredikers, de ontwikkeling van het kader voor de lokale integrale veiligheidscellen, de evaluatie van de omzendbrief infolux, het ondertussen gestemde wetsontwerp over het beroepsgeheim, de wettelijke basis voor de databank van het directoraat-generaal EPI, Sidis Suite, en wordt de informatie-uitwisseling met de diensten van de gemeenschappen op basis hiervan steeds grondiger geregeld.

De minister benadrukt vooral het belang van de lokale aanpak, zeker in het kader van het homegrown terrorism. Het is de lokale overheid, via de lokale integrale veiligheidscellen, die de regie heeft in deze disengagementtrajecten. Deze integrale persoonsgerichte aanpak, die lokaal vertaald wordt in een aanpak

waarin verschillende administraties en domeinen betrokken zijn en waarin ingezet wordt op de samenwerking, waarbij politie, lokale overheid, de hulpverlening, de gezondheidszorg, werk, vrije tijd, de lokale gemeenschap en justitie samenwerken, wordt internationaal naar voren geschoven als goede praktijk. Het zijn de lokale partners die uitvoering moeten geven aan die multi-agencyaanpak door een goede kennis van de sociale kaart en het uitwerken van de ketenaanpak, die toelaat om aanklappend te werken op basis van concrete samenwerkingsafspraken.

De federale overheid bereidt op dit ogenblik het wettelijke kader voor om in elke gemeente, hetzij via een samenwerkingsverband, een lokale integrale veiligheidscel radicalisering te verplichten. De gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Justitie werd geactualiseerd en zeer recent verspreid.

Om de deelname van de sociopreventieve actoren aan het casusoverleg, zoals bedoeld in artikel 458ter van het Strafwetboek, op lokaal niveau mogelijk te maken, vindt er een interfederaal overleg plaats voor de voorbereiding van een samenwerkingsakkoord.

Minister Jo Vandeurzen verwijst naar wat minister Liesbeth Homans heeft toegelicht over de ondersteuning van de lokale besturen. Een goede regionale afstemming tussen de partners is en blijft belangrijk. De werkgroep Radicalisering van de VVSG speelt daarin een trekkende rol en daarmee wordt nauwgezet afgestemd.

Het strafrechtelijke traject en de opvolging van personen die gekend zijn voor gewelddadig radicalisme, ongeacht of zij veroordeeld zijn voor of verdacht worden van terroristische misdrijven, moet deel uitmaken van het disengagementtraject. De afstemming tussen de bestuurlijke opvolging, de opvolging door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de strafrechtelijke opvolging moet verzekerd worden, zowel op het niveau van de lokale taskforces, waarvan naast de inlichtingen- en veiligheidsdiensten ook het parket deel uitmaakt, als binnen de lokale integrale veiligheidscellen, waaraan de justitieassistenten en de consulente deelnemen. Voor wat de justitieassistenten betreft, geldt dat uiteraard steeds binnen een gegeven mandaat.

De aanpak van de radicaliseringsdossiers binnen de afdeling Justitiehuisen volgt twee sporen. Enerzijds zijn er de huidige radicaliseringsdossiers die reeds opgenomen moeten worden en anderzijds bereiden de justitiehuisen zich voor op een nieuwe golf van radicaliseringsdossiers van personen die nog veroordeeld zullen worden in nieuwe terrorismeproessen of van veroordeelden die momenteel nog in detentie verblijven, maar in de toekomst zullen vrijkomen, al dan niet met begeleiding door een justitieassistent. Een belangrijk element daarin is de inhoud van het strafrechtelijk mandaat dat gegeven wordt aan de bevoegde diensten van de gemeenschappen. Momenteel worden zestien terrodossiers actief opgevolgd. De meeste mandaten zijn in het kader van de voorlopige hechtenis, zijnde vrijheid onder voorwaarden. In aantallen volgen dan de mandaten maatschappelijke enquêtes en de probatiedossiers.

De begeleiding is maatwerk en het mandaat moet daarom zeer functioneel vorm worden gegeven. Meestal gaat het enerzijds over de klassieke voorwaarden: een opleiding afmaken, contact houden, psychologische begeleiding en werk zoeken. Andere voorwaarden situeren zich specifiek in een disengagement: de moskee bezoeken, zich niet naar het buitenland begeven, zich niet op sociale media begeven enzovoort.

In de permanente werkgroep tussen het College van Procureurs-generaal en de gemeenschappen werd werk gemaakt van een omzendbrief inzake werkbare voorwaarden in terroddossiers, waarbij ook sensibiliserend wordt ingezet op het belang van de voorbereiding van het formuleren van werkbare voorwaarden en de rol die een maatschappelijk onderzoek daarin kan spelen. De ontwerptekst wordt weldra gefinaliseerd en aan het College van Procureurs-generaal ter goedkeuring voorgelegd. De begeleidingsvoorwaarden worden door de justitieassistenten vormgegeven, samen met lokale actoren. Zo wordt er door de lokale justitiehuizen reeds samengewerkt met diensten zoals de politie, de LIVC, diverse stadsdiensten, thuisbegeleiding, theologen, deradicaliseringsambtenaren enzovoort, en dat met het oog op de nodige ondersteuning en omkadering om de betrokkene opnieuw aansluiting te laten vinden in zijn lokale leefomgeving en het risico op recidive en verdere radicalisering tegen te gaan.

In de opvolging wordt ook goed afgestemd op de aanpak in de gevangenissen en wordt gezorgd voor een warme overdracht tussen de consultants in de gevangenis en de justitieassistenten, aldus de minister.

Wat betreft het tweede spoor, de voorbereiding van de golf aan nieuwe dossiers, werd een team Radicalisering opgericht binnen het centraal bestuur van de afdeling Justitiehuizen, dat de verschillende taken die samenhangen met de radicaliseringsproblematiek, opneemt. Dat team heeft de afgelopen periode onder meer de huidige werkwijze binnen de justitiehuizen herbekeken en specifiek voor radicaliseringsdossiers aanbevelingen uitgewerkt, waarin een aangepaste werkwijze en organisatie wordt voorgesteld.

Qua organisatie houdt dat onder meer in dat er een aantal experts binnen de afdeling ingeschakeld worden als ondersteuning voor justitieassistenten die worden aangesteld in radicaliseringsdossiers. Die experts zullen zich voortdurend bijscholen en nemen deel aan internationale fora. Zo waren zij onder meer aanwezig op de RAN-werkgroep Prison and Probation in Praag en werden op verschillende internationale fora uitgenodigd om hun expertise uit te wisselen met hun collega's.

Qua methodologie wordt een aangepaste werkwijze voorgesteld voor deze dossiers, met onder meer een intensievere verificatie en opvolging en een structurele dossierbespreking. Een aantal justitieassistenten en een medewerker van het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht volgen sinds begin 2018 een doorgedreven opleiding inzake cultuursensitiviteit, radicalisering en polarisering, identiteitsontwikkeling bij jongeren en specifiek bij moslimjongeren, risicotaxatie bij gewelddadig extremisme, interculturele communicatie en gesprekstechnieken. Zoals gezegd, zullen die experts hun collega's bijstaan in de individuele dossiers, meldt de minister.

Wat de disengagementtrajecten betreft, is het belangrijk te vermelden dat via een overeenkomst 174.000 euro vrijgemaakt wordt voor de samenwerking met het platform van Vlaamse imams en islamdeskundigen, stelt de minister. Met dat project wordt een aanbod geboden met de focus op de terugdraaiende werkingsdynamiek voor vergevorderde radicaliseringsprocessen, vroegdetectie, vroeginterventie en terugval- en hervалpreventie. Daarin wordt een onderscheid gemaakt tussen verschillende doelgroepen: personen of groepen die een mening toegedaan zijn dat radicaliseren binnen de huidige maatschappij een vanzelfsprekendheid is, personen of groepen die neigen tot radicaliseren, personen of groepen die geradicaliseerd zijn en eventueel op het punt staan of eventueel bereid zijn om in het buitenland strijd te gaan voeren, en ten slotte groepen die teruggekeerd zijn van regio's waar zij werden blootgesteld aan geweld. Vertrekkend vanuit de Vlaamse context, de ervaringen en contacten op het terrein, wil het project voornamelijk focussen op de laatste twee groepen. Met dit

project wordt een belangrijk element in die multi-agency approach versterkt, namelijk de expertise vanuit een theologisch tegendiscours, benadrukt de minister.

In de overeenkomst zijn ook in onderling overleg duidelijke bepalingen inzake deontologie en kwaliteit opgenomen. Dat raakt aan het belangrijke issue van de kwaliteitsborging van de actoren die een rol spelen in die multi-agency approach.

Voor de overige projecten opteert Welzijn, Volksgezondheid en Gezin om samen te werken met bestaande, gekende organisaties, zodat ook de kwaliteitsborging verzekerd is. Met andere woorden: de partners die ingeschakeld worden, zijn ofwel gevat door een kwaliteitskader vanuit hun erkenning, ofwel door een projectovereenkomst waarin bijzondere voorwaarden zijn opgenomen, bijvoorbeeld screening door de Staatsveiligheid enzovoort. Verder wil de minister zeker samen met OCAD bekijken welke rol zij kunnen spelen, bijvoorbeeld in het Vlaams forum tot het ontwikkelen van kwaliteitsstandaarden. Daarbij is er volgens de minister een belangrijke rol voor het lokale niveau weggelegd, omdat wordt vastgesteld dat er bijvoorbeeld in lokale trajecten lokale partners betrokken worden of aanschuiven. Het is van belang dat ook lokale besturen handvatten hebben voor een kwaliteitscheck.

2.4. De terugkeer van kinderen van moeders die gelinkt zijn aan Syriëstrijders

Hierover werden met OCAD en het College van Procureurs-generaal operationele afspraken gemaakt. Een eerste assessment gebeurt door het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse. OCAD verwittigt, zodra het inschat dat een minderjarige onderweg is naar België, de betrokken partners, zoals omschreven in de gezamenlijke omzendbrief. Het gaat hier voornamelijk over de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, het parket en de Dienst Vreemdelingenzaken. De opvolging gebeurt binnen de lokale taskforce en de lokale integrale veiligheidscellen. Daarnaast heeft de leidend ambtenaar van het agentschap Jongerenwelzijn de afspraak met OCAD dat hij eveneens verwittigd wordt. Overeenkomstig de COL 10/2015 bezorgt het federaal parket de inlichtingen over het traject van de teruggekeerde Syriëstrijders aan de jeugdparketten. Zodra bekend is welk jeugdparket betrokken is, worden, in afwachting van een vordering door het jeugdparket, de desbetreffende regioverantwoordelijke en regiocoördinator op de hoogte gebracht door de administrateur-generaal van Jongerenwelzijn. Op basis van de inlichtingen en het onderzoek zal het jeugdparket de nodige acties ondernemen.

Afhankelijk van de leeftijd van de minderjarige en de gegevens van het dossier, zal een traject 'verontrustende situatie in het kader van de integrale jeugdhulp' opgestart worden, dan wel een traject 'als misdrijf omschreven feit'. Het is pas wanneer het jeugdparket een jeugdrechter vordert of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg inschakelt, dat de diensten van Jongerenwelzijn in actie kunnen treden om de minderjarige aanklappend op te volgen.

De opvolging en de regie binnen de lokale taskforce en de lokale integrale veiligheidscellen is natuurlijk een cruciale factor in de persoonsgerichte aanpak. Na de detectie door OCAD, is het belangrijk om via een grondig assessment een traject op maat uit te stippelen voor de minderjarige. De doelgroep van minderjarigen die mogelijk zullen terugkeren uit IS-gebied, is niet homogeen. Het gaat om erg jonge kinderen die daar geboren zijn, kinderen en jongeren van wie kan worden ingeschat dat ze in aanraking zijn gekomen met het gedachtegoed van IS, zonder daar actief aan deel te nemen, of minderjarige foreign terrorist fighters. Het is dus niet mogelijk om in een eenduidige vorm van aanbod te voorzien. Er zal traject per traject worden gekeken welke hulpverlening de beste optie is.

Binnen Jongerenwelzijn wordt ook bekeken hoe een multifunctioneel assessment nog extra kan bijdragen tot een snel en passend traject op maat, bovenop het huidige assessment. Een regionale partnertafel met experts, zoals een theologisch expert, de Ondersteuningsteams Allochtonen, de referentieconsulenten, samen met het gezin en de minderjarige, wordt hier als goede praktijk naar voren geschoven. Afhankelijk van het assessment en het maatschappelijk onderzoek, wordt er in het brede jeugdhulplandschap en daarbuiten gekeken welke hulpaanbieders het best geplaatst zijn om de nodige hulp te bieden. Het aanbod kan gecombineerd worden tot een traject op maat van de minderjarige. Daarbij worden dezelfde principes gehanteerd als voor alle andere jeugdhulpvragen, en ook hetzelfde aanbod is beschikbaar. Dat aanbod wordt versterkt vanuit de OTA's, De Touter, expertise vanuit Solentra en de vereniging van islamconsulenten.

Alle acties lopen of worden al bijgestuurd, werden wetenschappelijk geëvalueerd en versterkt. Volgens de minister werden een aantal duidelijke keuzes gemaakt. De regierol bij de lokale besturen en actoren moet worden ondersteund, ook vanuit de welzijnssector. Daarbij is er ook oog voor de expertise van alle gemeenschappen, de lotgenoten en de slachtoffers. Ook hun inzichten moeten uiteraard kunnen bijdragen tot een gerichte aanpak, besluit de minister.

III. Uiteenzetting door minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* schetst dat de rol van Onderwijs vooral preventief is en focust op de nieuwe zaken die er nu aankomen. Daarbij hanteert zij tien speerpunten.

1. Aanspreekpunt radicalisering

In 2015 werd een centraal aanspreekpunt radicalisering opgericht binnen het Departement Onderwijs en Vorming. Scholen en CLB's kunnen met hun vragen terecht bij de aandachtsambtenaar, mevrouw Le Roi. Het aanspreekpunt is ondertussen 1040 keer geconsulteerd. Dat zijn niet alleen consultaties door de scholen, maar ook door lokale besturen en politiediensten, die informeren naar het aanbod binnen onderwijs of de onderwijsregelgeving. De minister ziet wel een verschuiving in de vragen die gesteld worden. In de aanvangsfase werden vooral vragen gesteld over radicalisering. De voorbije maanden gingen de vragen vooral over diversiteitsvraagstukken.

Het aanspreekpunt onderhoudt ook contacten met de andere beleidsdomeinen, zowel Vlaams als federaal, en ook met de andere gemeenschappen in ons land. Eind mei 2018 gaf het aanspreekpunt een toelichting over het Vlaams onderwijsbeleid inzake deradicalisering aan de speciale VN-rapporteur Mensenrechten en strijd tegen terrorisme.

Het aanspreekpunt neemt actief deel aan het Vlaams Platform Radicalisering en zorgt voor afstemming en informatieoverdracht met de Franse Gemeenschap. De medewerkers zitten maandelijks samen met de referentiepersonen radicalisering binnen de koepels, het GO! en de centra voor leerlingenbegeleiding en tweemaandelijks zitten ze samen met de referentiepersonen hoger onderwijs en volwassenenonderwijs. Ze zijn ook een aanmeldpunt voor scholen die een beroep willen doen op het netwerk islamexperten.

2. Contacten met de politie

Tijdens de vorige bespreking werd gediscussieerd over hoe ervoor gezorgd kan worden dat de samenwerking tussen scholen en lokale politie operationeel wordt,

zodat iedereen effectief zijn aanspreekpunt kent. De onderwijsadministratie heeft alle Vlaamse en federale politiezones gecontacteerd. De contactinformatie is via het beveiligde onlinesysteem Mijn Onderwijs op 31 januari 2017 aan de scholen bezorgd.

Maar dan was er natuurlijk nog een vraag: wat als die persoon wijzigt? Hoe moet je dat dan weten? Moet dat individueel worden gecommuniceerd? De minister deelt mee dat werk werd gemaakt van een onlinedatabank met de gegevens van de vaste aanspreekpunten bij de politie enerzijds en contactgegevens van directies anderzijds. In die databank kunnen scholen en politiezones informatie wijzigen, met een wachtwoord. Tijdens de vorige bespreking werd de opmerking gemaakt dat die personen niet zomaar op het net gegooid mogen worden. Maar anderzijds willen de scholen en de politiediensten natuurlijk wel dat, als mensen wijzigen op profielen, dat wordt meegegeven. Nu is er dus een databank, waar iedereen een wachtwoord heeft en waarin contactgegevens opgeladen of gewijzigd kunnen worden, schetst de minister.

De databank werd ontwikkeld in samenspraak met de Vaste Commissie van de Lokale Politie. In de voorbije maanden werden alle politiezones aangeschreven, om hen de kans te geven om last minute nog gegevens te wijzigen. De databank is op dit ogenblik volledig operationeel en werd aan de scholen gecommuniceerd via SchoolDirect. Klasse, het onlinemagazine, heeft een praktijkvoorbeeld over de samenwerking tussen school en politie gepubliceerd. Als de wil er is, kan het ook snel gaan, merkt de minister op.

In het kader van het operationeel maken van de databank zijn er een aantal uitwisselingsmomenten gepland tussen onderwijs en politie. Er is vorming gegeven aan de agenten. Dat is gebeurd in Gent en ook op een studiedag voor de politie. Daarnaast is er ook een CoPPRa-Light-opleiding (Community oriented policing preventing radicalisation and terrorism) gepland voor sleutelfiguren binnen het onderwijs, om hen kennis bij te brengen. Die opleiding richt zich vooral tot de onderwijsinspectie, het netwerk islamexperten en de referentiepersonen radicalisering. De minister is zeer positief over de evolutie die deze samenwerking met de politie de voorbije maanden heeft gekend.

3. Extra aandacht voor Brussel

Er zijn heel veel contacten geweest met de politiezones en met de Brusselse scholen, beklemtoont minister Hilde Crevits. De scholen zijn expliciet vragende partij dat de politie meer zou inzetten op de aanpak van spijbelen in Brussel. Er is ook overleg over de Brusselse context en de Vlaamse Rand. Op dit ogenblik wordt een draaiboek gemaakt, specifiek voor de Brusselse context. Dat beperkt zich niet tot Onderwijs, maar is een samenwerking tussen Jeugd, Sport, de VGC en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

4. Verlenging en uitbreiding van het project Netwerk Islamexperten

In het vierde luik ziet de minister een gelijkaardige evolutie als bij het centraal netwerk. Het Netwerk Islamexperten werkt onder leiding van Khalid Benhaddou. Er werden 644 aanvragen gedaan, waarvan 46 curatief en 598 preventief. Het aantal aanvragen daalt in 2018, geeft de minister mee. Er zijn natuurlijk nog geen definitieve cijfers, maar tot het einde van het schooljaar waren er 66 aanvragen. In 2017 waren er heel veel aanvragen. Het is dus mogelijk dat een aantal aanvragen die in 2017 gesteld werden, in 2018 effectief worden behandeld. Nadat er een administratief medewerker werd aangesteld, werd de stand van zaken per regio bijgehouden. Sindsdien zijn er 378 aanvragen binnengekomen. Van deze aanvragen zijn er tot op heden 187 aanvraagformulie-

ren ingevuld: Limburg 33, Vlaams-Brabant 29, Brussel 10, Antwerpen 42, Oost-Vlaanderen 54 en West-Vlaanderen 20.

Er is extra ondersteuning gekomen, aldus de minister. Er wordt bekeken hoe het project zich vanaf september – want het schooljaar is nu bijna ten einde – kan profileren.

5. Verlenging en uitbreiding van het project CONNECT

CONNECT werkt goed, stipt de minister aan. Het werd heel positief geëvalueerd door de stuurgroep en werd verlengd en uitgebreid. Daarvoor werd een budget uitgetrokken van 190.000 euro, ook voor volgend schooljaar.

6. Ondersteunen van een aanbod dat zich richt tot doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt

7. Projecten ondersteunen die inzetten op polarisatiemanagement en bij uitbreiding weerbaarheidstraining, herstelgericht werken en omgaan met conflicten

De minister heeft een projectoproep gelanceerd voor de onderdelen 6 en 7 tegelijk. In 2018 wordt hiervoor 203.000 euro vrijgemaakt. De geselecteerde projecten zijn van start gegaan op 16 april 2018. Het gaat om volledig nieuwe acties.

7.1. Doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt

Het eerste doelpubliek waren de doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak te hoog ligt, schetst de minister.

7.1.1. Vzw Platform Allochtone Jeugdwerkingen

Voor de vzw Platform Allochtone Jeugdwerkingen wordt 30.000 euro uitgetrokken. Het project geeft kwetsbare leerlingen en studenten letterlijk een ruimte waar ze terecht kunnen voor studiebegeleiding, huiswerkbegeleiding, workshops en advies op maat van hun leernoden. De oudere studenten worden ingeschakeld om de jongere leerlingen te begeleiden bij het studeren en bij het maken van huistaken. Het project werkt voornamelijk met vrijwilligers en investeert ook in het vormen van rolmodellen om jongeren te stimuleren een ambitieus loopbaanparcours te volgen.

7.1.2. Karel de Grote Hogeschool

Voor de Karel de Grote Hogeschool in Antwerpen wordt 17.242 euro ingeschreven. Het betreft een project waarbij men probeert om de instroom van scholieren met een migratieachtergrond in het hoger onderwijs voluit te ondersteunen en de studiekeuze te versterken. De doelgroep zijn de Antwerpse jongeren in de derde graad van het secundair onderwijs, maar het aanbod is er uiteraard voor elke leerling van de klas. Als workshops in een bepaalde school plaatsvinden, is het natuurlijk niet zo dat jongeren met een migratieachtergrond apart gezet worden; iedereen neemt deel.

7.1.3. Vzw Uilenspel

Het project Uilenspel in Gent krijgt 25.000 euro. Dat project richt zich op hetzelfde doel, maar daar gaat de aandacht specifiek naar de ouders, om hen te stimuleren ambitieuze keuzes te maken voor hun kinderen.

7.1.4. Vzw 1001 Schakels

In 1001 Schakels in Vilvoorde wordt 20.000 euro geïnvesteerd voor het project Iedereen Slaagt, waarbij jongeren in groep en individueel voor een aantal schoolvakken worden begeleid. In het licht van het groot aantal vertrekkers naar Syrië vanuit Vilvoorde hebben een aantal moeders het initiatief genomen om huiswerkbegeleiding op te starten om kwetsbare jongeren te versterken en meer weerbaar te maken. Naast die huiswerkbegeleiding worden er lezingen georganiseerd waar jongeren zelf het woord nemen en is er een jongerencoach om jongeren die schoolmoe dreigen te worden, te stimuleren om ambitieuze keuzes te maken.

7.1.5. Athena Drie Hofsteden

Ten slotte is er nog Athena Drie Hofsteden in Kortrijk, met het project Talenten en Beroepen. Daarbij stapt een lokaal bedrijf uit de buurt in een project om samen met jongeren aan de slag gaan.

7.2. Herstelgericht werken en het managen van moeilijke gesprekken en klassituaties

Een tweede focus was het herstelgericht werken en het managen van moeilijke gesprekken en klassituaties.

7.2.1. Erasmushogeschool

77.000 euro gaat naar de Erasmushogeschool, waar een zeer interessant project werd uitgewerkt rond de verbindende dialoog in de klas. De bedoeling is om docenten en studenten binnen de lerarenopleiding op te leiden tot dialoogcoaches die met polarisering kunnen omgaan. Er wordt een leerlijn ontwikkeld die binnen alle lerarenopleidingen kan worden gebruikt.

7.3. AIF+

In Genk is er het AIF+-project Mind Changers. Daarbij vertellen een aantal vluchtelingen hun verhaal en gaan ze in dialoog om positieve beeldvormingen rond de hele problematiek tot stand te brengen.

7.3.1. Spoor Brugge

Tot slot is er Spoor Brugge, waar gewerkt wordt rond herstelcirkels. Er wordt ondersteuning geboden aan scholen om met allerhande conflicten om te gaan. Het project richt zich op de opleiding van leraren in het secundair onderwijs, zodat ze kunnen omgaan met moeilijke klasgesprekken en klassituaties. De stad Brugge zorgt voor ondersteuning vanuit de dienst Preventie.

8. Traumabegeleiding asielcrisis

Per provincie werd bij de centra voor leerlingenbegeleiding een traumapsycholoog ter beschikking gesteld, één per provincie en twee voor Antwerpen, omdat de instroom van vluchtelingen daar groter was, schetst de minister.

Het project is opgestart in december 2016 en is voor het tweede werkjaar verlengd. Het is niet de bedoeling dat de traumapsychologen instaan voor individuele begeleiding van de leerlingen, benadrukt de minister. Ze zijn er om de leerkrachten en de klassituaties te begeleiden. Dat is van belang, omdat de normale werking van de diensten niet mag worden belemmerd.

Het project werd inmiddels verlengd tot 2019 en wordt geëvalueerd en gemonitord om te bekijken op welke manier het al of niet nog nodig is om het verder te verlengen.

9. Ontsluiting van goede praktijken, methodieken en materialen

De minister focust op drie nieuwe zaken. Het Departement Onderwijs en Vorming heeft een opstartoverleg georganiseerd met de onderwijsverstrekkers over de actualisering en de herwerking van het canvas noodplanning. In het kader van de aanslagen die er geweest zijn, werd voor alle scholen in Vlaanderen een noodplanningsinstrument ter beschikking gesteld en fiches met wat er moet gebeuren in bepaalde situaties. Een nieuwe versie is digitaal ter beschikking gesteld van alle scholen, en die wordt permanent herwerkt, licht de minister toe.

Klasse heeft een e-book gelanceerd voor directeurs over het thema Crisis op school. Het werd al bijna 1400 keer gedownload. Dat toont aan dat er vanuit de directies interesse is voor dit e-book. Het is goed dat scholen voorbereid zijn op mogelijke crisissen. Daarom heeft de minister centraal geïnvesteerd in een aantal instrumenten.

Er werden ook een aantal getuigenissen en tips rond preventie gebundeld. De mensen van Fedasil gebruiken het multimediaal dossier van Onderwijs. Dat toont aan dat een goede samenwerking tussen het Vlaamse en het federale niveau nagestreefd wordt. Ook dit dossier wordt voortdurend aangepast en bijgewerkt om een antwoord te blijven bieden aan de gesignaleerde noden en om de focus te verbreden, schetst de minister.

10. Kwaliteit van het islamonderwijs

Rond het tiende onderdeel, de kwaliteit van het islamonderwijs, waren er vier acties die zijn opgenomen in de engagementsverklaring van 9 november 2016. Ten eerste, de hervorming van het Centrum Islamonderwijs. Dat behoort uiteraard tot de autonomie van het Executief van de Moslims van België, geeft de minister mee. Er zijn allerhande vernieuwingen en personeelswissels aan de gang. De minister hoopt dat de samenwerking in de toekomst in elk geval op een minstens even intense wijze kan worden voortgezet.

Ten tweede, om de kwaliteit van het islamitisch godsdienstonderwijs verder te garanderen, is het belangrijk dat de samenwerking met de Vlaamse lerarenopleidingen wordt versterkt en uitgebouwd. Dat is de reden waarom de minister de werkgroep heeft opgericht, bestaande uit alle Vlaamse lerarenopleidingen die het onderwijsvak islam voor het secundair onderwijs of een traject islam in het lager onderwijs aanbieden of wensen aan te bieden. Die werkgroep had overleg over de inhoud, de zwaarte en de organisatie van het onderwijsvak en is daarnaast ook aan het werk over de procedure en de criteria voor lerarenopleidingen die dat willen aanbieden.

Ten derde, is er ook rond de bekwaamheidsbewijzen heel wat te doen. Wat het lager onderwijs en de derde graad aso, tso en kso betreft, zal vanaf 1 september 2018 eindelijk worden voorzien in de vereiste bekwaamheidsbewijzen. Wat de voldoende geachte bekwaamheidsbewijzen betreft, wordt sowieso een diploma op bachelorniveau gevraagd en niet langer op het niveau secundair onderwijs. Dat is een niet-onbelangrijke hervorming, stipt de minister aan.

Wat de inspectie betreft, is er sinds enige tijd een extra adviseur toegevoegd. Die werd gedetacheerd naar de onderwijsadministratie. Zij zet heel fel in op begeleiding en heeft dit schooljaar 117 startende islamleraren begeleid. Dat toont

aan dat stapsgewijs werk wordt gemaakt van het verhogen van de kwaliteit, wat dringend noodzakelijk is, besluit de minister.

IV. Bespreking

1. Tussenkomsten van de leden

1.1. Imade Annouri

Minister Liesbeth Homans verwees naar de diversiteitssurvey, waar zeer interessante resultaten in staan. Er zullen diepere wetenschappelijke analyses op volgen. Daar zouden elementen in zitten voor de verdere ontwikkeling van een deradicaliseringsbeleid. *Imade Annouri* wil weten wanneer de minister die verwacht. Is er een duidelijk thema? Weet de minister al in welke richting verdere stappen zullen worden gezet? Het is nog te vroeg voor conclusies, aldus de spreker, maar hij informeert wanneer dat wel kan.

De minister had het ook over de inburgering van de bedienaars, de imams enzovoort. Er is een aanbod ontwikkeld. Is dat een vrij aanbod? Heeft de minister een bepaald target voor ogen? Hoeveel mensen wil zij dat erop intekenen? Wanneer moet dat gebeuren? Hoeveel mensen wil de minister bereiken? Werd daarvoor een ambitie geformuleerd of wordt gewoon afgewacht hoeveel mensen zullen intekenen?

Imade Annouri is benieuwd naar de persoonlijke appreciatie van minister Jo Vandeuren. De felste kritiek van de afgelopen maanden van mensen die betrokken zijn bij het hele deradicaliseringstraject is dat deradicalisering niet bestaat. De minister heeft het over een disengagement en een nood aan een aanpak die leert om daarmee om te gaan.

Het tweede punt van kritiek is dat er op dit moment te weinig mensen in de gevangenissen bezig zijn met begeleiding. Dat is een kritiek die altijd weerkeert en ook komt van heel wat experts. De minister wil van twee naar vier begeleiders gaan. Dat is zeer positief. Denkt de minister dat vier specialisten voldoende is? Deelt hij de mening van de experts dat er veel te weinig deradicaliseringbegeleiders zijn? Vindt de minister dat een relevante opmerking? Denkt minister Jo Vandeuren dat we een versnelling hoger moeten schakelen? Dat is een belangrijk principieel punt, maakt de spreker duidelijk.

De profielen van jongeren die terugkeren uit conflictgebieden zijn zeer divers. De minister heeft het zelf aangegeven: er zijn mensen die daar geboren zijn, mensen of jongeren die daar in contact zijn gekomen met een ideologie zonder zelf deelgenomen te hebben aan de strijd, of minderjarige foreign terrorist fighters. Kan de minister per groep uitleggen welke methode of manier van aanpak nodig is? Deze differentiatie vergt verschillende manieren van aanpak. Daar is al heel veel over gezegd en geschreven, de vragen zijn heel groot. Het zou interessant zijn om dat scherper te krijgen.

Het aanspreekpunt waar minister Hilde Crevits naar verwees is 1040 keer geraadpleegd. Dat is volgens de spreker een mooi resultaat. De minister had het ook over het netwerk voor de islamexperts. Er zijn meer dan zeshonderd informatiesessies gegeven. We zien de man die in heel het land infosessies gaat geven telkens weer op foto, iedereen kent hem, wat zeer goed is, schetst de spreker. Tijdens de vorige bespreking heeft *Imade Annouri* al gezegd dat hij zich zorgen maakt omdat alles vooral draait rond of op de schouders komt van één persoon. Als die uitvalt, is er een probleem. Dat is heel erg, omdat de vraag zeer groot is. Al zijn er minder vragen geweest in 2018, toch denkt de spreker dat de

nood heel groot is. Hoeveel mensen precies hebben die meer dan zeshonderd infomomenten ingevuld? Hoe groot is de pool? Ongeacht wie ze invult, de kwaliteit moet altijd even groot zijn. Denkt de minister dat er meer ondersteuning nodig is? Het budget is 137.000 euro. Is er meer nodig?

Er is overleg tussen de verschillende instanties die het vak islam geven. Daar wordt op dit moment nagedacht over de zwaarte van het vak en alles wat daaraan gekoppeld is. Is het gewoon een netwerk dat informatief samenkomt? Worden daar ook doelen afgesproken? Wordt er een finaliteit aan gekoppeld? Zo ja, wat is die finaliteit? Waar wil men naartoe?

De bekwaamheid die vanuit het bachelorniveau wordt aangereikt, is een heel positieve zaak, beklemtoont Imade Annouri.

1.2. Joris Poschet

Een algemene bedenking die *Joris Poschet* naar eigen zeggen al voor de zesde keer maakt, is de nood aan een omgevingsanalyse of een breed tableau met een actueel beeld van de situatie. Dat is trouwens een van de aanbevelingen van drie jaar geleden, namelijk nummer 42, merkt het lid op. Het federale platform deradicalisering kan daarbij een rol spelen. Dat voorkomt dat kranten met foute krantenkoppen komen, en dat de indruk zou ontstaan dat twee derde van de gevangenen met radicaliseringsverschijnselen in Vlaanderen zagezegd niet wordt opgevolgd.

De spreker meent dat het een illusie is te denken dat als die mensen een begeleiding op maat krijgen – die ze moeten krijgen –, we dan geen risico lopen op terroristische aanslagen, en hij verwijst naar de dader van de aanslag in Luik. Die stond niet op de lijst van mensen die begeleiding op maat moesten krijgen.

We naderen stilaan het einde van de regeerperiode, nog elf maanden. Het is tijd om eens na te denken over de verankering van de initiatieven, meent de spreker. Welke lessen kunnen we trekken die de moeite waard zijn om meer structuur te geven en om mee te nemen naar de volgende legislatuur? In die zin is de wetenschappelijke evaluatie die het Vlaams Vredesinstituut zal uitvoeren, belangrijk en ook de evaluatie van de uitvoering van het actieplan door de betrokken Vlaamse administratie, aldus Joris Poschet.

Voor heel wat aspecten van het actieplan werd gekozen om te werken met projecten. De financiering wordt jaarlijks of tweejaarlijks vastgelegd. Hoe gaat men zorgen voor de continuering van de goede projecten? Hoe gaat men er op zijn minst voor zorgen dat de opgebouwde expertise niet verloren gaat, nu er een jaar van verkiezingen en dan een regeringsformatie aankomt?

De overheid moet rechtsonzekerheid bij de initiatiefnemers van projecten vermijden. Het zou bijzonder jammer zijn, mocht de financiële ondersteuning van gemeenten opdrogen. Zal alles stilvallen in 2019? Dat is natuurlijk een vraag voor de volgende regering, maar het is een zorg die nu al opduikt, meent de spreker.

Voor Joris Poschet, als Brusselaar, is de samenwerking met de Brusselse actoren of Vlaamse actoren in Brussel op het terrein uitermate belangrijk. Zaken van de VGC blijven grotendeels onderbelicht in de rapportage. Hij vermoedt dat minister Liesbeth Homans als coördinerend minister informatie heeft opgevraagd bij de VGC. In Brussel is minister van Stedelijk Beleid Pascal Smet bevoegd voor de coördinatie van de radicaliseringsinitiatieven. Heeft de minister hierover informatie gekregen?

De aandacht voor Brussel vanuit Onderwijs is zeker terecht, stipt de spreker aan. Minister Hilde Crevits stelde dat de actoren extra aandacht vragen voor spijbelen. Bij de politie zal een initiatief worden genomen ten aanzien van minister Vervoort, coördinerend minister voor Veiligheid in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, om contact op te nemen met de – helaas nog altijd zes – politiezones in de hoofdstad.

Samen met de heer Doomst is Joris Poschet bekommerd om het uitblijven van actie 5.10. Dat gaat over de werkgroep Brussel-Vlaamse Rand. Dat is volgens de spreker bijzonder belangrijk omdat de dreigende radicalisering een smet is op Brussel. Het is hier dat de interfederale samenwerking body moet krijgen. Waarom blijft die uit? De werkgroep staat nog altijd in de startblokken, terwijl het om een van de gevoeligste zones voor radicalisering van ons land en onze gemeenschap gaat.

Sinds het tot stand komen van de resolutie op 9 mei 2015 en het actieplan van de Vlaamse Regering is er een stevig beleid ontwikkeld. Daarbij is telkens vertrokken van elementen die voor de CD&V-fractie zeer belangrijk zijn, geeft de spreker mee. Hij verwijst naar de ketenaanpak, de belangen van de lokale besturen en de LIVC's, zo veel mogelijk gebruikmaken van de bestaande voorzieningen, inzetten op de ondersteuning en opleiding van de betrokken medewerkers, ondersteunen van betrokken gezinnen en moeders, en het bevorderen van dialoog, vooral met de geloofsgemeenschappen.

Het ontwikkelde beleid heeft sterk ingezet op de ondersteuning van projecten, en dat is een goede zaak. Hoe gaan die worden verankerd? Is er een volledig overzicht van al de projecten in de diverse domeinen om een kwaliteitskader op te maken en kwaliteitscriteria te formuleren? Dan kunnen we zien wat we gaan voortzetten en wat niet.

Minister Hilde Crevits sprak van 1040 contactnames met het aanspreekpunt Onderwijs. Dat lijkt de spreker zeer positief. Het netwerk van islamexperten kreeg al 644 aanvragen. Moeten we dat goed vinden of niet? Het is in ieder geval een sterk resultaat. Het is goed dat de scholen voldoende geïnformeerd worden, over bijvoorbeeld de impact van de federale omzendbrief PLP 41, en dat ze heel duidelijk weten bij wie ze terecht kunnen bij de lokale politie. Joris Poschet heeft daarover al een vraag gesteld in de Commissie voor Onderwijs omdat daar voor de Brusselse scholen soms onduidelijkheid over bestaat. In elk geval is het heel belangrijk dat die scholen en de politie samen kunnen werken aan een veilige schoolomgeving.

De minister heeft twee nieuwe projecten gelanceerd: een preventief aanbod dat zich specifiek richt tot doelgroepen voor wie de drempel naar de reguliere diensten vaak nog te hoog ligt, dat is actie 5.6, en project 5.7 waarbij wordt ingezet op polarisatiemanagement, weerbaarheidstraining, herstelgericht werken en omgaan met conflicten. Dat zijn heel belangrijke competenties die verder versterkt moeten worden. Het is positief dat er verder wordt gewerkt aan de interlevensbeschouwelijke competenties en dat hier een positieve dynamiek teweeg is gebracht.

Ten slotte is het positief dat de minister met de Moslimexecutieve belangrijke stappen vooruit heeft gezet, bijvoorbeeld inzake de bekwaamheidsbewijzen en om de kwaliteit van het islamonderwijs op te krikken. Dat toont trouwens ook de positieve ingesteldheid van de islamitische Vlamingen, meent de spreker.

Bij Welzijn verhoogt minister Jo Vandeuren duidelijk de middelen en stemt hij het ruime areaal aan instellingen en initiatieven af om in een brede aanpak te voorzien. Dat is volgens de spreker een bijzonder positief punt. Ook dat hij

structureel bovenlokaal overleg pleegt met het directoraat-generaal EPI rond de disengagementprojecten kan het lid alleen maar toejuichen.

De federale ministerraad heeft een nota goedgekeurd om in de Grote Moskee in het Jubelpark een imamopleidingsinstituut op initiatief van de gemeenschap mogelijk te maken. Weet minister Liesbeth Homans daar iets van? Op welke manier zal worden gewerkt? De spreker stelt die vraag ook aan minister Hilde Crevits.

Joris Poschet heeft nog enkele punctuele vragen. Bij actie 1.1 wordt gesproken over concrete dossiers die met het federale niveau worden besproken op de interministeriële conferenties. Welke dossiers zijn dat?

Bij actie 4.6 gaat het om de projectoproep, het opbouwen van de capaciteit van lokale besturen om actief en gedeeld burgerschap bij derdelanders te bevorderen. Hierbij werden zeven projecten geselecteerd: zes lokale en één voor monitoring en evaluatie. Op welke wijze is het middenveld bij die projecten betrokken? Hoeveel vragen zijn er ingediend?

Bij actie 14.2 is er sprake van een projectoproep om maatschappelijke tegengeluiden te mobiliseren. Daarvoor werden 29 aanvragen ingediend en 11 projecten geselecteerd, die over 2 jaar lopen. Kan de minister wat meer informatie geven over die projecten? Op welke manier is het middenveld daarbij betrokken?

De spreker leest niks over bijkomende erkenningen van moskeeën in de voortgangsrapportage. Dat lijkt hem een manco. Het doel is te werken met een georganiseerd en erkend middenveld van een geloofsgemeenschap.

Ten slotte zijn er de acties 14.6 en 14.7, inzake sport. Die lijken het lid toch wel zeer algemeen. Eigenlijk gaat het hier om generiek beleid, om regulier beleid dat wordt gecopy-pastet en hier wordt gezet. Op zich is het goed om met bestaande middelen te werken, dat heeft de spreker altijd gezegd, maar er moet toch altijd een specifieke dimensie inzake de aanpak van radicalisering of disengagement aan worden gekoppeld, en dat merkt hij hier niet. Zullen er ter zake nog wijzigingen of accentveranderingen worden doorgevoerd?

1.3. Yasmine Kherbache

De aanpak van gewelddadige radicalisering is een van de grootste en moeilijkste uitdagingen waar onze samenleving nu voor staat, stelt *Yasmine Kherbache*. Dat hoeft geen betoog. Daarom was er in 2015 zo'n brede eensgezindheid over de actiepunten die in de resolutie werden opgenomen. Dat is ook de reden waarom het lid dat thema met zoveel toewijding en bezorgdheid opvolgt. Er is de afgelopen jaren al heel veel gebeurd, stelt de spreker, dus bij haar is niet te horen dat er op Vlaams niveau geen initiatieven zijn. Integendeel, er gebeurt veel, maar ook wel wat versnipperd.

Volgens Yasmine Kherbache is het belangrijk te beseffen dat Vlaanderen, dus de gemeenschappen en gewesten een sleutelrol hebben in de aanpak van gewelddadige radicalisering, want zowel inzake het preventieve als het curatieve onderdeel heeft Vlaanderen kernbevoegdheden. Als we daar niet slagen, dan is heel het veiligheidshoofdstuk, dat vooral federaal wordt uitgerold en waarvoor men terecht ook in gigantische budgetten heeft voorzien, dweilen met de kraan open. Dat is geen betoog vanuit de oppositie, maar dat is wat de veiligheidsdiensten zeggen, geeft de spreker mee: dat is wat Justitie zegt, dat is wat het gevangeniswezen zegt. Vlaanderen moet die urgentie, die verantwoordelijkheid echt goed beseffen.

Er is de afgelopen jaren op ingezet, ook van onderuit. Daarvoor brengt het lid ook hulde aan het gigantische engagement in de scholen, van de leerkrachten, van de islamexperten. Khalid Benhaddou is al vermeld. Deze actoren halen echt het onderste uit de kan omdat ze beseffen hoe belangrijk het is om jongeren te bereiken en op het goede spoor te houden, om tijdig in te grijpen als er moeilijkheden zijn. De mensen van het justitieel welzijnswerk, de sociopreventieve hulpverleners halen het onderste uit de kan. Je ziet dus dat er van onderuit ook een grote bereidheid is om samen met de regering werk te maken van de aanpak van radicalisering, meent de spreker.

Als ze in ogenschouw neemt waar we nu staan, bijna een jaar voor het einde van legislatuur, denkt Yasmine Kherbache dat er heel wat goede initiatieven zijn genomen, zoals onder meer de nieuwe structuren die zijn opgericht, de ketenaanpak met de LIVC's, de integrale benadering, waarbij alle spelers rond de tafel worden gezet. Dat is zeer belangrijk.

Zij wil vandaag echter het accent leggen op drie belangrijke knelpunten, problemen waarvan het lid vindt dat Vlaanderen er nog onvoldoende werk van maakt, waardoor er eigenlijk aanzienlijke kinken in de kabel van de ketenaanpak zitten.

Ten eerste zijn er de LIVC's. Minister Jo Vandeurzen heeft dat al benadrukt, die zijn heel belangrijk. Daar zitten op lokaal niveau ook de sociopreventieve en de sociocuratieve werking rond de tafel. De spreker heeft er minister Liesbeth Homans al op gewezen hoe belangrijk het is dat die LIVC's er zijn, omdat FTF's zich in een gemeente vestigen en het de LIVC's zijn, samen met de burgemeester en de korpschef, die, met de informatie die ze hebben, de aansturing moeten doen van de opvolging. Op dat vlak is er echt een probleem, en de spreker hoopt dat de coördinerend minister aan de alarmbel trekt.

De spreker heeft al de alarmsignalen van de burgemeesters ontvangen. Die zeggen soms niet te weten dat iemand die zijn straf heeft uitgezeten, zich heeft gevestigd in hun gemeente. Het Comité I heeft ook al gewezen op een groot knelpunt, namelijk dat het niet duidelijk is of de korpschef de andere actoren wel voldoende inlicht. Er is daar dus een knipperlicht dat niet gaat branden, en alles staat of valt natuurlijk met die informatie. Zonder die informatie kan men niet voort.

Yasmine Kherbache geeft een concreet voorbeeld. Een FTF veroordeeld voor terreurmisdriven wordt geplaatst in een psychiatrische instelling. De psychiaters tasten in het duister over het dossier van de betrokkene. Het enige dat ze te horen krijgen van de veiligheidsdiensten, is dat ze hem apart moeten houden. Die patiënt krijgt bezoek van familie. Is dat positief of negatief? Men weet het niet. Die patiënt krijgt bezoek van een imam. Is dat nu positief of negatief? Men weet het niet. De hulpverleners weten niet bij welke LIVC ze terecht moeten. Die van de plaats van de instelling, die van de gevangenis waaruit hij komt? Het punt is dat er ter zake daadwerkelijk een aanzienlijke kink in de informatiekabel zit. Het is dan zeer moeilijk voor hulpverleners om correct op te treden. Zij moeten wel informatie geven over het verloop van die patiënt, ze zijn mee verantwoordelijk qua rapportage voor het al dan niet in vrijheid stellen, maar ze krijgen geen richtlijnen. Het lid is van mening dat het zeer belangrijk is dat men vanuit de gemeenschappen en gewesten serieus aan de alarmbel trekt, want er is een kink in de kabel bij de LIVC's, zowel ten aanzien van de lokale besturen als ten aanzien van de sociopreventieve hulpverleners. De samenstelling van de LIVC's verschilt ook. Dan is de ketenaanpak op papier fantastisch, met een integrale multi-agency benadering, met LIVC's met een permanente vertegenwoordiging van alle betrokkenen, maar in de praktijk is dat niet zo.

Yasmine Kherbache heeft bij vorige besprekingen al gewezen op de aanpak van minister Hilde Crevits met betrekking tot de omzendbrief over politie en onderwijs. Fantastisch, zo'n omzendbrief, maar als die in de feiten niet wordt toegepast of er in de feiten knelpunten zijn, dan is het zaak voor het beleid om ook een aanklappende aanpak te hebben. Minister Crevits heeft dat toen aanklappend aangepakt, stelt de spreker, en hoopt dat de coördinerend minister die aanklappende aanpak ook aanhoudt, want het gaat hier over een ernstig probleem met ernstige veiligheidsrisico's. De ernstige engagementen van zowel het beleid als het terrein worden eigenlijk gehypothekeerd door die kinken in de kabel.

Het lid heeft naar eigen zeggen minister Jo Vandeurzen al herhaaldelijk gewezen op het grote probleem van de radicalisering in de gevangenissen. Dat stond ook op de voorpagina van De Morgen, maar dan wordt gereageerd met de stelling dat de informatie niet klopt. De informatie die de minister vandaag geeft over de verdubbeling van twee naar vier deradicaliseringsambtenaren, staat ook niet in het opvolgingsrapport. Men is daar inderdaad wat slordig in, dus de spreker deelt de opmerking dat men op het vlak van informatievergaring misschien ook wel wat zorgvuldiger zou kunnen zijn. Eén ding staat volgens de spreker echter wel vast, namelijk dat de gevangenissen vandaag een broeihaard van problemen zijn, dat in de gevangenissen het risico op radicalisering zeer groot is.

De minister heeft gewezen op de 76 personen die als geradicaliseerd zijn geïndiceerd en die vandaag echt een specifieke aanpak op maat krijgen. Hij moet echter weten dat, als het gaat over de preventie van gewelddadige radicalisering, het natuurlijk ook gaat over het proberen te vermijden van radicalisering in de gevangenis. Het lid heeft al verwezen naar het onderzoek in Gent. Dat heeft aangegeven dat een op twee gedetineerden in de Vlaamse en Brusselse gevangenissen nood heeft aan psychologische zorg. De minister heeft in het actieplan, in het strategisch plan 2015-2020 betreffende de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden zelf in 2015 al gezegd dat de zorgbehoefte met betrekking tot het psychisch lijden in de gevangenissen groot is, dat ze de huidige hulpverleningscapaciteit van de cgg's ruimschoots overstijgt. Het parlement heeft toen in 2015, om de minister te helpen, kamerbreed in het parlement beslist dat de ministers en de beleidsdomeinen die nood hebben aan extra capaciteit en middelen, die moeten krijgen om de problemen te kunnen aanpakken. Op basis van de antwoorden van de minister op de schriftelijke vragen die het lid heeft gesteld, zijn er vandaag negentien vte voor psychologische zorg, twee deradicaliseringsambtenaren, plus de twee extra die de minister aankondigt. Met die negentien, ervan uitgaand dat de psychologische zorg bestemd is voor de helft van de gedetineerden, dus voor drieduizend mensen, is dat tien uur per jaar, terwijl alle experts zeggen dat je een regelmatig contact moet hebben met die betrokkenen. Regelmatig, niet tien uur per jaar, beklemtoont de spreker.

Yasmine Kherbache pleit ervoor om een prioriteit te maken van de gevangenissen. Anders zijn we eigenlijk een van de grootste problemen aan het negeren, terwijl we weten dat er radicalisering is in de gevangenissen en dat er binnenkort terrogedetineerden vrijkomen, stelt de spreker. We moeten onze verantwoordelijkheid opnemen.

Het lid doet een heel concreet voorstel en wil graag de mening van de minister daarover kennen. Vertrekpunt is de zorgnood. De minister zegt dat de capaciteit daarvoor nu ruimschoots onvoldoende is. Dat staat in zijn eigen plan. Er is nu in de begroting 1,3 miljoen euro ingeschreven voor geestelijke gezondheidszorg voor gedetineerden. Uitgaand van een contact van één keer per week, en dat is een minimum, dan zijn niet negentien maar een zestigtal vte nodig, meent de spreker. In plaats van 1,3 miljoen euro is dan 3 miljoen euro nodig. Dat lijkt

Yasmine Kherbache, gelet op de terreurdreiging, gelet op het grote probleem in de gevangenissen, gelet op het feit dat Justitie, veiligheidsdiensten, procureurs-generaal, advocaten en hulpverleners zeggen dat de kern van het probleem inzake radicalisering in de gevangenis ligt, niet onoverkomelijk. Haar vraag aan de drie ministers en specifiek aan de coördinerend minister is dus: kunnen we in dat laatste jaar werk maken van een betere omkadering in de gevangenissen? Dat betekent: meer mensen en meer middelen.

Minister *Jo Vandeurzen* merkt op dat dat niet zijn bevoegdheid is.

Het gaat volgens *Yasmine Kherbache* wel degelijk over de bevoegdheid van minister Jo Vandeurzen. De negentien vte die hij nu inzet in de gevangenissen, is ruim onvoldoende. Een psychiater is federale bevoegdheid. Een psychiater diagnosticeert, maar de psychologen en de justitieel welzijnswerkers zijn de bevoegdheid van de Vlaamse minister. Het lid neemt er akte van dat de minister zegt dat het zijn bevoegdheid niet is. Zij vindt dat een capitulatie ten aanzien van het probleem, want de minister heeft gigantisch veel mogelijkheden om de problematiek in de gevangenissen wel aan te pakken. Het klopt dat men op federaal niveau heel veel bevoegdheden heeft en dat er stappen vooruit zijn gezet, maar de spreker vindt niet dat we ons kunnen permitteren dat Vlaanderen zo weinig doet voor re-integratie.

Het derde probleem dat *Yasmine Kherbache* aankaart, gaat over het preventieve onderdeel dat te maken heeft met de samenhang in onze samenleving. Het actieplan polarisatie werd uitgewerkt, dat meer wil inzetten op burgerschap. Zij heeft dan ook geapplaudisseerd toen burgerschap werd opgenomen in het curriculum in het onderwijs. Dat is zeer goed. In een resolutie werd ook de nadruk gelegd op de betrokkenheid van de moslimgemeenschap. *Yasmine Kherbache* is van mening dat Vlaanderen daar nog heel veel kansen laat liggen. Men is bezig met het ontwikkelen van een imamopleiding en het versterken van de leerkrachten. Dat is allemaal zeer goed, maar – en dan kijkt zij naar minister Liesbeth Homans – zowel in de federale aanbevelingen als in de Vlaamse aanbeveling is herhaaldelijk gezegd dat moskeeën een deel van de oplossing kunnen zijn. Men moet het probleem ernstig nemen en ernstig aan oplossingen werken.

Er zijn veiligheidsissues geweest in een aantal moskeeën, beaamt de spreker. Minister Geens heeft alle elementen die binnen zijn bevoegdheid vallen, opgenomen. Wat we nu vaststellen, is dat op Vlaams niveau alles is geblokkeerd, stelt het lid. De minister wil de procedures herbekijken, maar dat is geen reden om nu alles te laten stilvallen. De dossiers kunnen perfect doorgestuurd worden naar de lokale besturen om input te vragen. De minister doet dat niet. Volgens *Yasmine Kherbache* is dat een desastreus signaal naar de lokale besturen, naar de moskeeën die wel hun best doen en naar de moslimgemeenschap die zelf mee wil werken. Alle andere ministers hebben hun deel gedaan. Zij vraagt of er in ieder geval stappen vooruit kunnen worden gezet om bijvoorbeeld de goed werkende moskeeën die hun hand uitsteken, te betrekken in de oplossingen in plaats van alles gewoon te blokkeren en op die manier het probleem te laten gisten. Dat is volgens de spreker onverantwoord.

Yasmine Kherbache vraagt ook al jaren om iets aan te doen aan de financiering uit het buitenland. Op het federale niveau heeft haar partij voorstellen ingediend, die evenwel altijd werden afgewezen. De minister heeft in de commissie gezegd dat dit via een besluit geregeld kan worden en er geen decreet voor nodig is. Intussen is er nog altijd niets gebeurd. Het lid pleit voor meer transparantie. Men erkent niet en men zorgt niet voor meer transparantie maar men laat het probleem gewoon gisten. De moskeeën die geen pottenkijkers willen, doen gewoon verder, en de moskeeën die wel constructief willen meewerken aan

oplossingen, worden tegengehouden. De spreker vindt dat we ons dit niet kunnen permitteren. Zij pleit ervoor om er alles aan te doen om oplossingen te vinden.

Yasmine Kherbache heeft ten slotte nog twee punctuele vragen aan minister Liesbeth Homans. Het budget gedeeld burgerschap is gedaald. Hoe komt dat? Het daalt van 2,5 miljoen euro naar 1,6 miljoen euro.

De ondersteuning van de lokale besturen gebeurt via tijdelijke subsidies. Tijdens de vorige bespreking heeft de spreker gesteld dat het goed zou zijn dat dit structureel wordt ingebed in het beleid. De minister heeft toen gezegd dat ze dit wou onderzoeken. De subsidies zijn nu opnieuw tijdelijk verlengd. Heeft de minister een kader om dit meer structureel te ondersteunen? We rekenen allemaal, en terecht, op de inzet van de lokale besturen, maar zij moeten roeien met de riemen die ze hebben. Als ze iedere keer met financiële onzekerheid kampen, dan legt dat opnieuw een hypotheek op het beleid en op een goede aanpak van het probleem. Yasmine Kherbache pleit voor een meer structurele benadering en een structurele financiering.

1.4. Jo De Ro

Jo De Ro herinnert zich de periode waarin in het Vlaams Parlement de schouders ophalen het antwoord was op de vraag of we er als Vlaanderen wel iets aan kunnen doen. Terreurbestrijding is een federale bevoegdheid, werd toen gezegd. Interview na interview, getuigenis na getuigenis leren we van diegenen die aan het stuur zitten van de terreurbestrijdingsorganen die ons land rijk is, of het nu de Staatsveiligheid, OCAD of het federale parket is, dat zij de symptomen kunnen bestrijden, maar dat de oorzaken vooral moeten worden bestreden door lokale besturen en de gemeenschappen. Het lid denkt niet dat er een betere aanmoediging is voor beleidsmensen in Vlaanderen en in de gemeenten of voor de ambtenaren en de mensen in de lokale diensten die het moeten doen.

Wat de gevangenen betreft, schetst de spreker dat minister Jo Vandeuren van twee naar vier deradicaliseringsambtenaren wil gaan. De spreker hoort van mensen die op bezoek gaan in de gevangenen bij een aantal gedetineerden – als ze vrijkomen, moeten we ze begeleiden en we kunnen nu al beter een brug bouwen – dat ze zich afvragen of de indeling van de profielen in de gevangenen en de manier waarop ze moeten worden begeleid, wel juist is. Bij een bezoek aan Antwerpen heeft *Jo De Ro* uitgebreid de radix-tool toegelicht gekregen. Gebruikt men die daarvoor? Gebruikt men andere tools? Vier medewerkers zou voldoende kunnen zijn als die vier effectief veel tijd kunnen hebben voor diegenen waar er hoop is om aan disengagement te werken. Maar vier kan ook te weinig zijn als blijkt dat de groep die ze moeten begeleiden, veel te groot is.

Zonder dat we een antwoord op die vraag hebben, is het vanuit het parlement moeilijk te bepalen of twee genoeg is, vier genoeg is, tien genoeg is, of zestig genoeg is, stelt de spreker. Het begint een beetje op een opbod te lijken. Waarop moeten we ons baseren en hoe is de oefening op dit moment gemaakt? Als hij met radicaliseringsambtenaren communiceert, heeft *Jo De Ro* niet de indruk dat vier genoeg zal zijn. Hij polst nu naar de methode achter het bepalen van het aantal.

De netwerkmomenten waar lokale besturen bij betrokken werden, dateren al van enige tijd geleden. Lokale besturen zijn volgens de informatie van de spreker vragende partij om ze opnieuw op te starten, zeker met een aantal thema's die destijds nog niet aan bod zijn gekomen maar die nu zeker leven bij lokale besturen. Wat met gevangenen die gaan vrijkomen of al vrijgekomen zijn? Wat met de terugkeer van kinderen uit Syrië? Het zijn dingen die op zulke netwerk-

momenten zeker kunnen worden besproken en waar grote nood aan is. Nu gebeuren ze een-op-een tussen collega's of in kleine groepjes.

Het initiatief van het Vlaams Vredesinstituut om een evaluatie van het Vlaams actieplan te maken, is zeer goed. De spreker weet dat er op lokaal vlak behoefte is aan een aantal criteria of richtlijnen om tot een evaluatie te komen, niet aan een opgelegd evaluatiekader. Dat is belangrijk nu het einde van de legislatuur nadert. Als er een Vlaamse aanzet of een bespreking met een aantal kernspelers zou zijn, zou dat handig zijn.

Jo De Ro hoort zeer veel positieve geluiden over wat Khalid Benhaddou doet. Alleen wordt de vraag gesteld in het kader van het aanklampingsbeleid of er ook terugkoppeling kan zijn. Vaak wordt de man erbij gehaald in het geval er al radicalisering wordt gemeld, maar in het kader van aanklampen in het opvolgingsbeleid zou het goed zijn om, als er een lokale deradicaliseringscel is, die gegevens ook te delen, uiteraard met grote vertrouwelijkheid.

In het opvolgingsrapport is het meest uitgebreid besproken item de rol van de VVSG en de ondersteuning van lokale besturen. Dat is volgens de spreker ook terecht. Desalniettemin blijven er nog zeer veel vragen dagelijks komen, niet alleen in Vilvoorde, maar ook in Mechelen en Antwerpen, om gemeenten die nog zoekende zijn, die met een eerste geval worden geconfronteerd of die een LIVC opstarten, te ondersteunen. Het is dan ook de vraag van vele lokale besturen die vroeger ondersteund zijn en tot eind juli 2018 worden ondersteund door projectmiddelen, om er blijvende financiering aan te koppelen. Het is misschien nuttig om de ondersteuning die gemeenten aan andere gemeenten geven in kaart te brengen en te ondersteunen, suggereert het lid.

De databank voor goede praktijkvoorbeelden is een vaste oplossing. Jo De Ro vraagt zich af of dit niet sneller kan, want het lijkt soms lang te duren. In het opvolgingsrapport staan er een aantal zaken die de minister nog onderzoekt en ook dat ze op het einde van dit jaar zouden zijn gerealiseerd. Er worden heel veel goede voorbeelden per mail of per telefoon doorgegeven. De databank kan starten met een beperkt aantal goede voorbeelden en aanvullen. Gemeenten die een goed voorbeeld zoeken, moeten uiteindelijk zelf oordelen of het een goed voorbeeld is waar ze zelf gebruik van kunnen maken.

Inzake de moskeeën wil de spreker zich niet in het gewoel mengen, maar hij ziet wel de rol die moskeeën kunnen spelen, zowel in goede als in slechte richting. Op lokaal vlak blijft men op zijn honger zitten op het vlak van vorderingen. Als meer via de lokale besturen gedaan moet worden, hoort de spreker dat graag.

In januari 2019 starten de nieuwe gemeentebesturen. Het lid vraagt zich af of de administratie zich binnen het coördinerend beleid of binnen de verschillende sectoren klaarmaakt om mensen die in gemeentes op sleutelposities zullen zitten, te helpen. Een feest voor de democratie kan ertoe leiden dat mensen die nog niet in een bestuur hebben gezeten, dat nu wel zullen doen. Hij hoopt dan ook dat het niet alleen de overbezette radicaliseringsambtenaren of experts op Vlaams niveau zullen zijn die voor ondersteuning zorgen, maar dat er een stevige vorming mee gepaard kan gaan.

Jo De Ro heeft hetzelfde gevoel als de radicaliseringsambtenaar van Vilvoorde in Humo verwoordt. Zowat in heel Vlaanderen, op alle plaatsen waar ze ooit heeft getuigd, samen met haar collega's van Antwerpen, Mechelen en Genk, krijgt ze altijd alle lof toegezwaaid. Misschien moeten heel wat collega-politici eens lezen wat ze zegt op het einde van het interview, en dan richt de spreker zich zeker niet in eerste instantie tot diegenen die hier vandaag aanwezig zijn. Zij voelt aan – en dat is geen nattevingerwerk of een buikgevoel maar een vaststelling na

gesprekken – dat het klimaat dat we nu beleven, waarin polarisering de boventoon dreigt te halen en goedkoop succes zoeken op kap van de ander of iemand anders zijn of haar geloof, een moment creëert dat haar sterk doet terugdenken aan het begin van de radicaliseringsperiode, waarin het bijna ook een sport was om zo veel mogelijk een andere geloofsgemeenschap of mensen met een andere huidskleur, idee, ras of afkomst te provoceren. Dat creëert een klimaat waarvan de andere kant van het extreme spectrum, zijnde de ronselaars, maar al te graag gebruikmaken om bij jongeren die hun talenten wel positief willen inzetten, twijfel te zaaien en te zeggen dat ze er toch nooit bij zullen horen. Spijtig genoeg heeft men bij veel zaken die de politiek momenteel voortbrengt, heel veel voorbeelden om dat te staven. Het is een oproep tot koelbloedigheid en om actief in te zetten om te verschillen van mening en om debatten te voeren. Wat Jo De Ro betreft, mogen debatten hevig en op het scherp van de snee zijn, maar dan zonder het beledigen van iemands geloof of afkomst.

1.5. Michel Doomst

Michel Doomst hoort over de LIVC's veel goeds op het terrein. Een zorgpunt is wel dat wanneer men arrondissement- en provincieoverschrijdend werkt, mensen vrij snel onder de radar verdwijnen. De informatie-uitwisseling, die toch cruciaal is, stelt dan een probleem. Kunnen we grensoverschrijdend gedrag meer in de kiem smoren? Kan dit een aandachtspunt zijn in het overleg van de volgende weken en maanden?

1.6. Nadia Sminate

Nadia Sminate is eveneens bezorgd over de informatie-uitwisseling via de FTF-databank, en verwijst naar de heel interessante uiteenzetting tijdens de commissievergadering van 13 juni 2018. De conclusie was dat er meer dan duizend mensen toegang hebben tot de databank. Een van de belangrijkste spelers in de strijd tegen radicalisering zijn de lokale besturen en de burgemeesters. Dat zijn diegenen die heel snel informatie moeten kunnen krijgen, maar zij krijgen die uit tweede hand. Uiteraard zijn korpschefs verplicht om die informatie door te spelen aan de burgemeesters, maar dat is geen strafrechtelijke verplichting. Uit eigen ervaring weet de spreker dat het niet altijd vlot verloopt. Nadia Sminate heeft zelf ooit bericht gekregen van de lokale politie dat er zich een individu over het grondgebied bewoog, maar heeft toen niet de informatiekaart onder ogen gekregen, zoals het eigenlijk zou moeten gebeuren.

Tijdens het debat in de plenaire vergadering van 6 juni heeft Bart Somers ook gezegd dat Vlaanderen op een systematische manier informatie moet kunnen krijgen. Het antwoord van minister Jo Vandeuren verwonderde het lid. Hij is er blijkbaar niet van overtuigd dat Vlaanderen over die informatie moet beschikken. De spreker had het toen misschien verkeerd begrepen, maar zij vindt het net heel belangrijk dat Vlaanderen automatisch die informatie krijgt. Het lid zou graag van alle betrokkenen horen of het binnen de mogelijkheden ligt om daarover met de federale ministers te overleggen. Zij beseft heel goed dat het over heel gevoelige informatie gaat, maar dat geldt ook voor die duizend medewerkers die er wel toegang toe hebben.

Een ander discussiepunt betreft de begeleiding van geradicaliseerde gedetineerden. De spreker dankt minister Jo Vandeuren voor het gevolggeven aan de oproep die meermaals door haar en anderen is gelanceerd. Het is zeker een goede zaak dat twee medewerkers zullen worden aangeworven. De minister spreekt over 76 gedetineerden die moeten worden begeleid. Nadia Sminate heeft nog niet zo lang geleden zelf de cijfers opgevraagd bij het gevangeniswezen en dat spreekt over de lijst van de Cel Extremisme waar 250 gedetineerden op

staan. Die mensen zijn op die lijst gekomen omdat er is vastgesteld dat ze ofwel zijn veroordeeld ofwel tekenen vertonen van radicalisering.

Zij sluit zich aan bij Jo De Ro, die zich afvraagt hoe de minister tot twee extra begeleiders komt. Waarop is dit gebaseerd? Bij een cijfer van 76 kan zij die berekening wel volgen, want de twee die er momenteel zijn, hebben 33 mensen begeleid. In alle bescheidenheid denkt de spreker dat het cijfer van 76 een zware onderschatting is. Zij heeft ook met de gevangenisdirectie van Hasselt gesproken. Het cijfer dat zij aanhaalt, is ook vele malen hoger. Dus het sterke aanvoelen van Nadia Sminate is dat het meer mensen moeten zijn. Kan de minister daar wat uitleg over geven? Heeft hij plannen om dat aantal in de toekomst nog te verhogen?

Minister Hilde Crevits had het over de omzendbrief aan de scholen. Het is inderdaad een goede zaak dat scholen nu automatisch weten wie hun contactpersonen zijn en dat het via die databank verloopt. Vinden scholen daar voldoende antwoord op hun vragen? Welke regio's maken daar gebruik van? Zijn er ook regio's die er helemaal geen gebruik van maken? Moet er nog meer reclame rond worden gemaakt?

In het rapport staat dat het opleidingsaanbod van de Hogeschool Antwerpen de doelgroep niet meteen bereikt. Leerlingen schrijven zich wel in, maar ze schrijven zich in voor de theologische vakken en absoluut niet voor de seculiere vakken. De minister heeft daarover overlegd met het EMB, maar de spreker stelt vast dat er weinig beweging komt inzake een betere opleiding voor imams. Wat nu? Heeft de minister nog plannen in de nabije toekomst om het overleg weer op te starten?

Het bekwaamheidsbewijs voor leerkrachten loopt. Als het lid zich niet vergist, begint in september de eerste lichting. Nadia Sminate blijft zich vragen stellen bij die leerkrachten die vandaag aan de slag zijn en het bekwaamheidsbewijs niet hebben. Dat gaat toch over een paar honderd leerkrachten. Zij zullen naar alle waarschijnlijkheid nog tientallen jaren aan de slag zijn. Zij staan voor de klas en hebben niet altijd de juiste opleiding gekregen. De minister heeft gezegd dat heel wat van die leerkrachten een opleiding hebben gevolgd. Het gaat over opleidingen van één of twee dagen. Kan zij daar nog meer uitleg bij geven? Hoeveel van die leerkrachten hebben de opleiding gevolgd? Wat zijn de resultaten? Nadia Sminate pleit er toch nog eens voor om voor die grote groep van leerkrachten nog eens te kijken of er geen meer dwingende manier kan worden gevonden om ze beter op te leiden.

2. Antwoorden van de ministers

2.1. Minister Liesbeth Homans

Over de SID-survey zegt minister *Liesbeth Homans* dat de resultaten en de onderliggende data nog verder moeten worden geanalyseerd. Dat is een goede manier van werken. Zij kan ook meegeven dat er kort na de zomer van 2018 een overheidsopdracht zal worden uitgeschreven voor de diepere analyse.

Wat de bedienaars van de erediensten betreft, is er een vrij aanbod, afgezien natuurlijk van diegenen die verplicht zijn, licht de minister toe. Er is een vrij aanbod, dat wel zeer actief aan de man gebracht wordt. Lokale besturen die te maken hebben met heel veel bedienaars, van welke eredienst dan ook, vragen dat ook dikwijls. Er is ook een zeer goede samenwerking. Het aanbod wordt niet alleen actief aan de man gebracht bij de lokale besturen, maar ook bij de erediensten zelf. Zo is er in het najaar een nieuwe interlevensbeschouwelijke

dialogoog, waar dit ook nog eens aan bod komt. Dat is een goede zaak, meent de minister.

De omgevingsanalyse staat wel in het actieplan, merkt de minister op, weliswaar beperkt. OCAD, dat al meerdere keren in de commissie te gast was, beschikt natuurlijk over alle cijfers om de omgevingsanalyse te maken. Uiteraard mogen niet alle cijfers opgenomen worden in publieke documenten.

Verschillende leden hebben gevraagd om de projecten voort te zetten. Dat hangt natuurlijk ook samen met de evaluatie, stipt de minister aan. Zij hoopt dat iedereen het erover eens is dat sommige projecten voortgezet kunnen worden en andere niet. De minister gaat echter niet enerzijds het Vlaams Vredesinstituut het actieplan laten evalueren en anderzijds op voorhand al zeggen welke projecten tot 2022 gefinancierd zullen worden. Dat zou ook van weinig respect getuigen voor de evaluatie die eraan komt.

Minister Liesbeth Homans had in de toelichting al specifiek enkele Brusselse projecten genoemd. Het uitgangspunt is zeer duidelijk. Alle acties die Vlaanderen uitvoert binnen de gemeenschapsbevoegdheden – dus Onderwijs, Welzijn, Jeugd en Integratie – worden ook uitgevoerd in Brussel als onderdeel van de Vlaamse Gemeenschap. Om de afstemming te garanderen, is de VGC ook vertegenwoordigd in het Vlaams Platform Radicalisering, de ambtelijke werkgroep die het beleid opvolgt. Omgekeerd is de Vlaamse overheid dan weer vertegenwoordigd in de werkgroepen van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

We stellen dus onze kennis en expertise met veel plezier ter beschikking van andere gemeenschappen en gewesten, zoals Brussel, stipt de minister aan. Zo namen een aantal Brusselse gemeenten en actoren ook deel aan de vormingen met betrekking tot de radix-tool. Rond een aantal andere thema's worden er ook specifieke maatregelen genomen met betrekking tot Brussel, bijvoorbeeld het organiseren van een netoverschrijdend overleg met de Brusselse politiezones en de onderwijskoepels van het GO!, met het oog op het maken van goede werkafspraken. Ook werd de werkgroep Brussel-Vlaamse Rand opgericht. Op het vlak van Onderwijs en Jeugd worden de noden in kaart gebracht en informatie uitgewisseld om te komen tot een preventief aanbod voor jongeren uit Brussel en de Vlaamse Rand, schetst de minister.

Ook bij oproepen wordt er telkens opnieuw over gewaakt dat ook organisaties uit het Brusselse of waar relevant, ook de VGC, initiatieven kunnen indienen.

Vervolgens gaat de minister in op actie 1.1, het overleg interministeriële conferentie. Wat haar concrete bevoegdheden betreft, heeft de minister het dossier rond de LIVC's op de agenda gezet.

Wat de projectoproep actief en gedeeld burgerschap betreft, werden er acht projecten ingediend, waarvan er zeven geselecteerd werden. Die informatie is te vinden op de website van ESF Vlaanderen.

Over de betrokkenheid van het middenveld zegt de minister dat in de projectoproep als voorwaarde was opgenomen dat het middenveld betrokken moest worden om gehonoreerd te kunnen worden als project.

De actie tegengeluiden heeft de minister al toegelicht. Er werden 29 projecten ingediend waarvan er 11 geselecteerd werden. De minister verduidelijkt dat er twee projecten in Molenbeek bij zijn. Brussel is dus in ieder geval ook vertegenwoordigd.

Wat het aanklappend werken in verband met de LIVC's betreft, is de minister het volledig eens met Yasmine Kherbache dat het absoluut noodzakelijk was om dat te verplichten. De minister veronderstelt dat iedereen dat een goede zaak vindt. De minister vraagt zich af hoe ze nog meer aanklappend kan werken dan door de lokale besturen aan te schrijven en te zeggen dat het beter zou zijn als ze een LIVC oprichten. LIVC's worden nu federaal verplicht. Dat is een zeer goede zaak en is volgens de minister ook 'aanklappend'.

Over de vraag hoe het komt dat er slechts 1,6 miljoen euro werd besteed aan de projecten over actief en gedeeld burgerschap, terwijl het oproepbudget 2,5 miljoen bedroeg, bevestigt de minister dat het budget 2,5 miljoen bedroeg. Hoeveel middelen er uiteindelijk worden aangewend, hangt natuurlijk ook af van hoeveel projecten er effectief ingediend worden, en of die projecten positief worden beoordeeld. Hierdoor werd niet het hele oproepbudget aangewend. De minister is absoluut geen voorstander van het minder strikt toepassen van bepaalde criteria om zo meer projecten te kunnen selecteren, als ze niet voldoen. Dat is de enige reden waarom het volledige bedrag niet aangewend werd.

Jo De Ro stelde dat de netwerkmomenten niet frequent genoeg plaatsvinden. De minister deelt mee dat de VVSG die om de drie maanden organiseert. Het belangrijke signaal van Jo De Ro zal de minister aan de VVSG overmaken. Misschien kan het net iets frequenter gebeuren dan om de drie maanden.

Ook de zeer goede suggestie om na de gemeenteraadsverkiezingen, vanaf begin januari 2019, al dan niet met nieuwe mensen op verschillende sleutelposten, aan de VVSG aan te raden om al die nieuwe mandatarissen zeer snel op te roepen voor een vormingssessie, zal de minister doorgeven.

Hetzelfde geldt voor de suggestie in verband met de databank van de goede praktijken. Bij de VVSG bestaat momenteel al een databank van de goede praktijken bij de lokale besturen, geeft de minister mee, maar ze staat natuurlijk achter alle suggesties om die te verbeteren.

De informatie-uitwisseling bij de LIVC's is dus geregeld in die nieuwe federale omzendbrief, antwoordt de minister op de vraag van Michel Doomst. Zij zal dat echter nogmaals onder de aandacht brengen van haar federale collega's. Dat is al gebeurd, maar Liesbeth Homans vindt het niet erg om dat nogmaals te doen, want het is een heel belangrijk aandachtspunt.

Dan komt de minister naadloos bij de vraag van Nadia Sminate over de informatie-uitwisseling tussen lokale besturen als mensen vrijkomen uit de gevangenis. Zij kan daarover meedelen dat zij dat persoonlijk geagendeerd heeft op de nationale taskforce, die later deze maand nog zal plaatsvinden, omdat ze het een zeer belangrijk aandachtspunt vindt.

2.2. Minister Jo Vandeurzen

Minister *Jo Vandeurzen* gaat eerst in op het issue van de gevangenen. Er is heel wat verwarring over allerlei cijfers, die ook door elkaar gebruikt worden, stelt de minister.

Celex en de centrale psychosociale dienst van het gevangeniswezen zijn de instanties die voortdurend, aan de hand van de informatie die hun wordt toegespeeld, waaronder uiteraard die van de Staatsveiligheid, en aan de hand van de screeningstools waarover zij beschikken en het risicotaxatiesysteem dat zij gebruiken, screenings uitvoeren en dus nagaan welke gevangenen op bepaalde momenten absoluut extra aandacht opeisen vanuit het perspectief 'radicaliseringsrisico's'. Zij geven aan, ook aan de lokale gevangenen

uiteraard, wanneer er daaromtrent een casusoverleg nodig is, waarin uiteraard ook de diensten van de Vlaamse Gemeenschap betrokken worden. Vanuit dat perspectief kennen we in Vlaanderen 67 situaties. Als men de Celex-cijfers gebruikt, gaat het om ongeveer 250 gevallen. Dat zijn dan Belgische cijfers. In Vlaanderen zijn er dus 67 vragen vanuit de centrale administratie EPI, 67 situaties waarvoor extra overleg en extra aandacht nodig is omwille van indicaties van radicaliseren op basis van de beschikbare informatie.

De Vlaamse Gemeenschap is uiteraard totaal niet bevoegd voor het leefklimaat in de gevangenissen en evenmin bevoegd voor het gezondheidsbeleid in de gevangenissen. Dat is allemaal federale bevoegdheid, merkt de minister op. Hij is dan ook geërgerd door de stellingen van Yasmine Kherbache. Het is namelijk een ongelooflijk goede zaak dat in het laatste jaar, zowel op de Interministeriële Conferentie Volksgezondheid als naar aanleiding van de dramatische gebeurtenissen in Luik, de federale overheid wel degelijk gezegd heeft dat ze het beleid zal bijsturen.

Een eerste afspraak, en dat is een belangrijke historische verdienste van de betrokken federale ministers, is dat het gezondheidsbeleid in de gevangenissen overgaat van Justitie naar Volksgezondheid op federaal niveau, beklemtoont de minister. Tijdens de interministeriële conferentie werd aan de gemeenschappen gezegd dat de beleidsverantwoordelijkheid verlegd zal worden. Het gezondheidsbeleid is een zeer specifieke situatie omdat gevangenen niet onder het terugbetalingssysteem van het RIZIV vallen.

De minister heeft op de IMC gezegd dat hij daar voor 100 procent akkoord mee gaat en dat hij dat zo veel mogelijk zal steunen vanuit zijn bevoegdheid 'voorbereiden op de terugkeer naar de samenleving'.

Een tweede belangrijke nieuwigheid, waarvan de minister had gehoopt dat Yasmine Kherbache dat een fantastische doorbraak zou vinden, is dat minister Geens naar aanleiding van het drama in Luik gezegd heeft dat hij bij de begrotingsbesprekingen meer geld zal vragen voor verpleegkundigen en psychologen. Het gaat dan natuurlijk over de eerste lijn: psychologische bijstand. Het gaat over het geestelijke gezondheidsbeleid in de gevangenis. De cgg's behoren tot de tweede lijn, maakt de minister duidelijk. Er is absoluut de overtuiging, ook federaal, dat er inderdaad geïnvesteerd moet worden in het beleid met betrekking tot de geestelijke gezondheid in de gevangenissen. Daarmee deelt de minister de analyse van Yasmine Kherbache, merkt hij op.

Er is natuurlijk een issue rond het gezondheidsbeleid in gevangenissen en meer specifiek rond geestelijke gezondheid. Dat heeft de minister nooit verborgen, geeft hij mee. In casu heeft de minister van Justitie gezegd dat hij een koerswijziging wil en die ook federaal probeert te realiseren.

De minister beseft zeer goed dat het de buitenwacht worst zal wezen wie daarvoor bevoegd is. Maar het is wel een totale doorbraak als blijkt dat men inderdaad, vanuit een goed begrip van de bevoegdheden, federaal die stap zal zetten en op dat vlak een aantal initiatieven zal nemen. Minister Jo Vandeuren is het dus volstrekt niet eens met de conclusie van Yasmine Kherbache dat dat dan naar de Vlaamse Gemeenschap moet komen. De essentie van het verhaal is dat het beleid beter zou moeten kunnen als het gaat over het gezondheidsbeleid in de gevangenissen, beklemtoont de minister. Alle verklaringen die de minister van Justitie heeft afgelegd naar aanleiding van het drama in Luik luiden dat hij meer verpleegkundigen en psychologen wil. Het gaat dan niet alleen over psychiaters maar ook over psychologen in de gevangenissen.

Dat is volgens de minister absoluut een goede ontwikkeling. De Vlaamse Gemeenschap moet ook haar verantwoordelijkheid nemen. Dus het gaat niet op om te zeggen dat we dat even afschuiven, merkt de minister op. Hij stelt vast, samen met het Kenniscentrum en iedereen die daar studies over gemaakt heeft, dat er absolute vooruitgang geboekt kan worden en dat er signalen zijn dat men ook best bereid is dat in oenschouw te nemen en inspanningen te leveren.

In het Vlaams actieplan rond radicalisering is een zeer fundamentele optie genomen: we gaan eerst en vooral inzetten, conform de Europese aanbevelingen, op het verhogen van de competenties in het reguliere aanbod. Daarvoor worden ook in Welzijn en Zorg, voor zover het een Vlaamse bevoegdheid is, inspanningen geleverd. Er werd massaal geïnvesteerd in het verhogen van de competenties in het reguliere aanbod, in het justitieel welzijnsbeleid, bij de centra algemeen welzijnswerk, aldus de minister. Bij tal van sectoren binnen het jeugdhulpverhaal is er ingezet op de versterking van de competenties, de inzichten bij de hulpverleners en de zorgverstrekkers in de eerste lijn.

Dat was een bewuste keuze, benadrukt de minister. In andere regio's heeft men misschien andere keuzes gemaakt, maar Vlaanderen heeft gekozen voor het versterken van competenties in het reguliere aanbod en dus niet voor aparte circuits. We gaan er immers van uit dat een disengagementtraject – en dat is niet hetzelfde als een deradicaliseringstraject, omdat men uitgaat van de idee dat men misschien de ideeën niet kan ombuigen maar wel het inzicht kan bijbrengen dat die niet op een gewelddadige manier moeten worden nagestreefd – de inzet betekent van tal van beleidsdomeinen en bestuursniveaus. Het gaat dan over Werk, Onderwijs, de lokale gemeenschap en zoveel andere sectoren. Al die sectoren zouden daar hun medewerking aan moeten kunnen verlenen, het zou dan ook geen goede zaak om daar een apart circuit van te maken, beklemtoont de spreker.

Wanneer het over de 76 gedetineerden in de gevangenissen gaat en wanneer dat casusoverleg wordt geïnitieerd, zijn Vlaamse diensten betrokken. Wanneer duidelijk is dat dat echt intensief is, dan zal de minister daarvoor mensen inzetten die daar specifiek voor getraind zijn. Maar eigenlijk veronderstelt de minister dat in een aantal situaties het reguliere aanbod daar de competenties voor heeft.

Er werd vastgesteld dat de twee mensen die daarvoor worden ingezet en die adviezen geven aan de reguliere hulpverleners, maar die ook in een aantal situaties het traject volgen tot buiten de gevangenis, zeer verdienstelijk werk leveren. Zij zullen dan ook worden versterkt en er zal geprobeerd worden om hun capaciteiten en ervaring te delen, en voor de intensievere trajecten de effectieven uit te breiden van twee naar vier.

De karikatuur dat die twee extra mensen het enige is wat hij doet inzake deradicalisering, staat haaks op de fundamentele uitgangspositie van het Vlaams actieplan, aldus de minister. Als cijfers worden gebruikt, moeten het cijfers zijn voor de Vlaamse Gemeenschap. Aan de hand van de cijfers kan men volgens de minister bevestigen dat een groot deel van de radicaliseringskwesties zich niet alleen in de Vlaamse gevangenissen maar ook in de gevangenissen in het zuiden van het land voordoen. Van de 28 gedetineerden die plots in De Standaard opdoken als diegenen die in 2018 de gevangenis zouden verlaten, zitten er vijf in gevangenissen waar de Vlaamse Gemeenschap actief is. We kunnen die gedetineerden ook volgen en daarop inzetten. Dat is de aanpak, deelt de minister mee.

De minister heeft een wetenschappelijke evaluatie gevraagd van die aanpak en wacht af wat daaruit zal komen en wat daar beleidsmatig de gevolgen van zijn. In de toekomst zal daarmee rekening gehouden worden.

Wat de jongeren betreft, heeft Vlaanderen de tools om daar op een gedifferentieerde manier aan te werken. Voor de jongeren is er het jeugdhulpsysteem en het jeugdbeschermingsrecht, nu nog federaal, tot het Vlaams Parlement een jeugddelinquentierecht zal hebben goedgekeurd, schetst de minister. Dat betekent dat men op vordering van het parket het ondersteuningscentrum kan initiëren, maatregelen kan vorderen voor de jeugdrechter enzovoort. Die zaken zijn meer afdwingbaar, men kan ze, wanneer de vrijwilligheid niet werkt, onder een gerechtelijke beslissing brengen, maar men heeft dus wel fundamenteel twee systemen. Ofwel is de ingangspoort een verontrustende situatie waarbij de maatschappelijke noodzaak vereist dat een interventie gebeurt, ofwel gaat het over een jongere die een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd. Men heeft dus twee juridische basissen waarop een interventie mogelijk is.

Ook wat het type jongere betreft, zijn er dus een aantal verschillen. Wanneer het gaat over een 0- tot 10-jarige is dat uiteraard anders dan wanneer men spreekt over een bijna jongvolwassene die formeel nog onder het jeugdrecht valt maar eigenlijk al 17 jaar kan zijn. Ook in het aanbod is dat gedifferentieerd.

Wat de informatiedeling betreft, bedoelt de minister niet dat de informatie niet bij de lokale overheden moet komen, integendeel. Het is nogal logisch dat de informatie die wijst op radicaliseringsrisico's van iemand die uit de gevangenis komt of die een ander strafrechtelijk circuit heeft doorlopen, bij de juiste mensen moet komen en in de juiste juridische omstandigheden, legt hij uit.

Het is niet zo dat de justitiehuisen of het welzijnswerk daar altijd bij betrokken zijn. In deze situaties gelden ook regels inzake privacy, het geheim van het onderzoek enzovoort. Het is niet aan de justitiehuisen om daar in die omstandigheden over te beslissen, maar aan de verantwoordelijken bij het Openbaar Ministerie en bij de politiediensten. Dat is allemaal geregeld zodat die informatie bij de juiste mensen komt. Er is ook een veiligheidsmachtiging om op het niveau van de leidend ambtenaar van het agentschap Jongerenwelzijn in staat te zijn om die informatie te krijgen van diegene die deze informatie kan verdelen en die inschatting kan maken.

De minister heeft naar eigen zeggen helemaal niet gesuggereerd dat hij dat niet nodig vindt, integendeel. Hij wil alleen zeggen dat het niet altijd zo is dat de bevoegdheid en de autoriteit om die informatie aan de lokale overheden te bezorgen bij een actor zit op het niveau van de Vlaamse Gemeenschap. Er zijn de Staatsveiligheid en andere structuren die daarvoor kunnen of moeten worden ingezet. Het is niet de bedoeling dat, wanneer iemand de gevangenis verlaat, men vermoedt dat het justitiehuis sowieso beschikt over al die informatie en geacht wordt om de lokale overheid daarvan op de hoogte te brengen. Daarvoor bestaan andere circuits, besluit minister Jo Vandeuren.

2.3. Minister Hilde Crevits

Minister *Hilde Crevits* apprecieert dat Imade Annouri het als positief ervaart dat de aanspreekpunten vrij frequent worden aangesproken. Zij deelt de bezorgdheid over de taakbelasting van Khalid Benhaddou en heeft dat ook met hem besproken. Khalid Benhaddou heeft nu een vijftal vrijwilligers, maar hij is heel zuinig op de mensen die hij selecteert, schetst de minister. Hij heeft ook het verslag van de vorige bijeenkomst van de commissie gehoord en gezegd dat de opleidingen die worden gegeven niet altijd kwaliteitsvol zijn. Hij let daar goed op. De minister heeft er geen enkel probleem mee om naast hem iemand halftijds

aan te stellen, maar Khalid Benhaddou is gesteld op de eenheid van handelen. Hij verricht pionierswerk en titanenwerk tegelijk en de minister vindt het dan ook belangrijk om hem te erkennen in de wijze van aanpakken.

Yasmine Kherbache vroeg een hele poos geleden of er geen bijkomende kracht nodig was voor de administratie. Dat werd toen besproken en dat is ook gelukt. De minister deelt de bezorgdheid van Yasmine Kherbache en beschouwt haar opmerking ook niet als kritiek. Er wordt samen met Khalid Benhaddou nagegaan hoe hem het meeste comfort gegeven kan worden om zijn werk goed te doen, aldus minister Hilde Crevits.

De lerarenopleiding gebeurt via ons eigen hoger onderwijs, schetst de minister. Uiteraard kan nooit toegelaten worden dat het niveau te laag zou liggen. De afgestudeerden moeten de titel van bachelor of master waard zijn. De instellingen stellen een eigen lesprogramma samen en leggen dat ter goedkeuring voor aan de inspecteur voor het islamonderwijs. De inspectie islamonderwijs wilde nog hogere kwaliteitseisen opleggen, wat de minister op zich een goede zaak vindt. Er is volgens de minister een hele cultuurverandering aan de gang. Ze merkt op dat de opleiding echter gebonden is aan studiepunten. Een lerarenopleiding gaat ook niet alleen over islam maar ook over een aantal andere zaken. Bijvoorbeeld in het basisonderwijs is dat een heel brede scholing. Voor de minister is het een goede zaak dat het vak islam kan worden meegenomen omdat het jongeren naar de lerarenopleiding kan brengen.

Minister Hilde Crevits zal contact opnemen met Brussels minister-president Vervoort om verder in te zetten op spijbelen, antwoordt ze Joris Poschet. Er is een overleg geweest met de politie waaruit bleek dat de directeurs vinden dat het beleid mee aan de kar moet trekken. De minister zal dit opvolgen en een stand van zaken geven tijdens de volgende voortgangsrapportage. Maar het is goed dat het overleg plaatsvindt en dat dat men daar de ernst van inziet, aldus de minister.

De minister kan de opleiding van de imams niet afdwingen. De hogescholen en universiteiten staan wel klaar om de opleiding te faciliteren. De federale overheid heeft een nota goedgekeurd over de Grote Moskee, die ook kan dienen als opleidingsinstituut. De spreker zou het wel ontzettend jammer vinden dat die Grote Moskee als opleidingsinstituut zou dienen maar dat er geen samenwerking zou zijn met de universiteiten en hogescholen. Het kabinet van de minister maakt deel uit van de werkgroep die alles mee begeleidt.

De minister meent dat het Executief van de Moslims van België de aanbevelingen van de onderzoekscommissie na de aanslagen serieus neemt. Het zou een grote sprong voorwaarts zijn als er zou kunnen worden samengewerkt tussen de Grote Moskee en het opleidingsinstituut waarbij de eigen expertise zou worden gebruikt. De minister probeert daar verder aan te werken.

Op de vragen van Yasmine Kherbache zegt minister Hilde Crevits dat wordt geprobeerd om een aantal mensen te bereiken via de moskeeën, ook wanneer het gaat over infosessies rond schooltoelages. De minister zet in op alle mogelijke kanalen.

Wat de netwerken betreft, nuanceert de minister de cijfers. Er zijn 644 aanvragen in het netwerk, 46 daarvan waren curatief van aard. De vraag van Jo De Ro had vooral betrekking op het curatieve deel. De minister zal dat verder bekijken met Khalid Benhaddou. Khalid Benhaddou is echter geen veiligheidsdienst en de minister wil hem daarin ook beschermen. Wanneer hij curatief moet optreden in scholen, dan gaat hij het contact tussen de scholen en de politionele diensten faciliteren. De terugkoppeling moet gebeuren via de politie. De minister

wil niet dat hij plots verantwoordelijk wordt om op het terrein alles op te volgen. Hij is de tussenschakel die informatie geeft en die kan doorverwijzen. Dat moet goed afgebakend worden. De spreker gaat ervan uit dat, indien Khalid Benhaddou in zijn opdracht terugkoppeling zou krijgen, hij dat doorgeeft aan de school. De vraag is of hij een extra taak moet opnemen wanneer er curatieve vragen zijn. Voor de minister is het wel elementair dat wanneer hij diensten bij elkaar brengt, die ook onderling terugkoppelen.

Minister Hilde Crevits verwijst naar de databank met contactpersonen. Als de databank operationeel is en de scholen kunnen de contactpersonen van elkaar zien, kan die op termijn ook voor andere zaken gebruikt worden. Als er een tussenkomst zou zijn van Khalid Benhaddou in bepaalde zaken, zou dat aan de databank toegevoegd kunnen worden. De minister weet alleen niet of dat kan rekening houdend met de privacy.

Er is heel veel overleg tussen de mensen van de administratie met de referentiepersonen radicalisering bij de koepels, GO! en de CLB's. Er mag niet onderschat worden hoeveel werk daar wordt verzet, beklemtoont de minister, want elke koepel heeft zijn aanspreekpunt.

Als de gemeente het relevant acht dat onderwijs uitgenodigd wordt op de LIVC's, is dat zeer nuttig. Daar zou ook informatie kunnen worden uitgewisseld, onder andere over de vaststellingen van Khalid Benhaddou. Ingaand op de vraag van Jo De Ro zijn er volgens de minister nog wel mogelijkheden om nog onbenut potentieel te gebruiken.

Het is volgens de minister nog te vroeg om te weten wie de databank gebruikt en wie niet. De databank is nog maar net in werking. We komen van een braakliggend terrein, benadrukt de minister. Voorheen was er niets. Voor de minister is het van belang dat bij problemen de school in die databank kan kijken. In veel lokale besturen heeft men geen databank nodig en is er een automatische wisselwerking.

De minister stelt vast dat er in Vlaanderen een zeer gedifferentieerd beeld is over de manier waarop scholen zich kunnen beroepen op de commissie. Het was dus niet nodig om een nieuwe omzendbrief te maken, hij moest met Binnenlandse Zaken geoperationaliseerd worden. Dat is nu gebeurd. Maar the proof of the pudding is in the eating. Volgens de minister zullen we moeten zien op welke manier de politionele diensten daar een betrouwbare partner in zijn. Het overleg is goed, is echt verbeterd en wordt echt serieus genomen, geeft de minister nog mee.

De minister wil tegen een volgende voortgangsrapportage het aantal clicks in de databank opvragen, maar dat is voor haar niet noodzakelijk een correcte referentie. Steden en gemeenten waar de samenwerking vrij spontaan gaat, zullen weinig of geen clicks hebben in de databank. Maar het is niet omdat er geen clicks zijn dat slecht wordt werkt. De minister wil gewoon dat er geen onduidelijkheid meer kan zijn over de kanalen. Het is wel belangrijk dat de databank up-to-date blijft.

Voor de minister is het allerbelangrijkste dat Onderwijs in heel de beweging met de Grote Moskee betrokken is en de eigen expertise kan inzetten.

Wat de scholing van de huidige leraren betreft, waardeert de minister dat Nadia Sminate op die nagel blijft kloppen. Nu en dan eens een woordje van appreciatie voor wat al gebeurt, zou de minister ook aangenaam vinden. Ook hier komen we van onder het vriespunt. Men kon geen vereist bekwaamheidsbewijs hebben, want er waren geen voorwaarden geformuleerd, wat de minister enorm

verbaasde. Dat is ondertussen wel gebeurd en alles zit nu in een mooi schema, maakt minister Hilde Crevits duidelijk.

Voor gelijk welk vak dat in Vlaanderen wordt gegeven, zijn er voldoende geachte vereisten en andere bekwaamheidsbewijzen. Als er echt een acute nood is aan een leerkracht, kan een school ook iemand met een ander bekwaamheidsbewijs nemen. De minister deelt de bezorgdheid van Nadia Sminate rond islamonderricht. Net omdat er zo weinig op ingezet is in het verleden, is nu een heel grote inhaaloperatie nodig. Uit de bevraging is geleerd dat het EMB en de leerkrachten zelf die opleidingen zeer nuttig vinden en dat ze zelfs een vervolg vragen. Het is niet zo dat de leraren dat niet willen. Zij vragen kansen om opleidingen te volgen en alle netten investeren in opleidingen, maar het is vooral voor het officiële net van belang. Vorig jaar is dat gebeurd, dit jaar gebeurt het opnieuw en volgend schooljaar zal dat weer gebeuren. Er zijn verplichte studiedagen in april en mei over de actuele thema's. De minister wil zeker nagaan of er nog meer kan, maar de aandacht en de alertheid is aanwezig, alsook de vraag naar stevige opleidingen.

Voorheen was er een nieuw leerplan islam, maar dat werd niet geïmplementeerd. De minister stipt aan dat ze daar nu mee bezig is. De inspecteur zorgt ervoor dat het in alle scholen geïmplementeerd wordt. We zetten volgens de minister dus stappen voorwaarts. Het is zeker nog niet de perfecte wereld maar we zitten op het goede spoor. Er wordt gestaag en met een groot engagement voortgewerkt om de kwaliteit van het islamonderwijs in de scholen te verbeteren, besluit minister Hilde Crevits.

3. Replieken van de leden en bijkomende antwoorden

Yasmine Kherbache reageert op het antwoord van minister Vandeurzen over de situatie in de gevangenissen. Er is een kluwen aan bevoegdheden. Het klopt dat men op federaal niveau in gang is geschoten, zeker na de dramatische incidenten die een link hebben met gedetineerden met penitentiair verlof met psychologische en psychiatrische opvolging. Dat men meer werk gaat maken van het gezondheidsbeleid is positief, maar dat ontslaat Vlaanderen niet van zijn verantwoordelijkheid.

Het lid heeft het gevoel dat men toch probeert de urgentie, de nood te beperken. Zij wil niet het woord 'minimaliseren' gebruiken, want ze is ervan overtuigd dat de minister even bezorgd is. De spreker vindt het onbegrijpelijk dat in het antwoord op schriftelijke vragen de minister aangeeft wat de bestaande capaciteit is voor de Vlaamse bevoegdheden, onder andere die negentien vte. Dat is de situatie vandaag, plus die twee specifieke en daarbovenop twee extra radicaliseringsconsulenten.

De minister zegt eerst in te zetten op het reguliere aanbod. Dat is ook de filosofie die in de commissie en in de resolutie ter bestrijding van gewelddadige radicalisering aangehouden wordt. *Yasmine Kherbache* is verrast dat de minister aangeeft dat het reguliere aanbod voldoende is.

Minister Jo Vandeurzen stelt dat *Yasmine Kherbache* net heeft gezegd dat er meer psychologen moeten komen in de gevangenissen. De minister heeft daarop gezegd dat de minister van Justitie daarvoor gaat zorgen.

Yasmine Kherbache beaamt dat er voor de federale bevoegdheden inderdaad psychologen en psychiaters worden ingezet. Zijn er geen psychologen in dienst op het Vlaamse niveau?

Minister *Jo Vandeurzen* vraagt aan Yasmine Kherbache wat volgens haar de bevoegdheid is voor de geestelijke gezondheidszorg in de gevangenissen en wie daarvoor bevoegd is.

Volgens *Yasmine Kherbache* zijn beide niveaus bevoegd.

Minister *Jo Vandeurzen* is het daarmee eens, maar vraagt aan Yasmine Kherbache of zij het ermee eens is dat hij heeft gezegd dat hij een inhaalbeweging zal doen.

Yasmine Kherbache merkt op dat het interessant is om samen de evaluatie te maken van de federale engagementen. Maar zij wil ook duidelijkheid over de ambitie van Vlaanderen binnen de Vlaamse bevoegdheden. De minister heeft in de spreker een bondgenoot, bijvoorbeeld om onderbenuttingen, zelfs in het budget voor radicalisering, voluit in te zetten voor hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, wat een Vlaamse bevoegdheid is. Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat het niet alleen over die 76 gaat, het probleem is veel groter, meent de spreker. Als de preventieve bevoegdheid ook op het Vlaamse niveau zit, laten we daar dan werk van maken, besluit het lid.

Minister *Jo Vandeurzen* is het daar absoluut niet mee eens. De bevoegdheden in de gevangenissen zijn natuurlijk voor een deel grijze zone, beaamt de minister. Het leefklimaat in de gevangenis is een volledig federale bevoegdheid. Volksgezondheidsbeleid in de gevangenis is een federale bevoegdheid. De minister is zeer erg opgetogen over het feit dat er een federaal signaal komt om dat op te nemen.

Yasmine Kherbache bevestigt dat de bevoegdheid verstrengeld is. Maar dat mag niet de aanleiding zijn om een pingpong te creëren tussen de beide niveaus. In het antwoord van de minister op een schriftelijke vraag van het lid stelde de minister: het justitieel welzijnswerk van de centra voor algemeen welzijnswerk biedt onthaal en psychosociale begeleiding aan gedetineerden. Het gaat om het eerstelijnswork van de CAW's. In elke gevangenis is er structureel overleg tussen beide diensten, onder andere met de PSD, dus de federale diensten. De trajectbegeleiders van de CAW's hebben een regierol. De psychologen verbonden aan de centra voor geestelijke gezondheidszorg – dat gaat over de Vlaamse – bieden een therapeutisch individueel of groepsaanbod gericht op specifieke doelgroepen. Ze zijn hiermee complementair aan de diensten voor gezondheidszorg in de gevangenissen die instaan voor de organisatie van de medische zorg in de gevangenissen. Dan gaat het over de federale bevoegdheid, schetst de minister.

Minister *Jo Vandeurzen* trekt de grijze bevoegdheidsverdeling niet in twijfel. Hij zegt alleen dat op het vlak van het gezondheidsbeleid in de gevangenissen een hele weg af te leggen is. Natuurlijk heeft de Vlaamse Gemeenschap, zoals ook de Franse Gemeenschap, geleidelijk allerlei zaken mee georganiseerd vanwege de situatie in de gevangenissen. Als je gaat naar de kern van de bevoegdheden, dan is de shift van Justitie naar Volksgezondheid voor de uitoefening van die bevoegdheid, heel belangrijk. Het is ook een belangrijk inhoudelijk signaal. De bevestiging van de federale minister dat hij zal zorgen voor meer geestelijk gezondheidsbeleid in de gevangenissen, is de grote prioriteit waar nu op ingezet wordt.

Natuurlijk zal Vlaanderen zijn bevoegdheden uitoefenen en worden strategische plannen gemaakt voor de gedetineerden en zal de capaciteit niet teruggedrongen worden, maar integendeel, waar mogelijk, versterkt. Het is niet omdat een historische ad-hocsituatie – in elke gevangenis anders – werd gepuzzeld en gebricoleerd, dat we daarmee moeten blijven doorgaan, maakt de minister

duidelijk. Structureel en fundamenteel is er een grote uitdaging voor het leefklimaat in de gevangenissen. Dat heeft te maken met de infrastructuur en met de invulling van een aantal bevoegdheden.

Yasmine Kherbache steunt de federale bijsturingen en engagementen. Maar zij is het echter absoluut oneens met de stelling dat de bestaande capaciteit, namelijk die negentien consultants die psychologische begeleiding geven binnen de Vlaamse bevoegdheden, genoeg is om de zesduizend gedetineerden op dat vlak voldoende te begeleiden vanuit de Vlaamse bevoegdheid, die erop is gericht om gedetineerden minder gevaarlijk in de samenleving te re-integreren. Wat dat betreft, heeft Vlaanderen een verpletterende verantwoordelijkheid, meent de spreker. Negentien plus vier deradicaliseringsambtenaren voor zesduizend gedetineerden, dat is manifest onvoldoende. De minister heeft een hefboom om ook op Vlaams niveau nu een trendbreuk te realiseren, en vandaag stelt zij gewoon vast dat hij dat niet wil doen en ze vindt dat onbegrijpelijk.

Nadia SMINATE,
voorzitter

Nadia SMINATE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
AIF+	Actieve Interculturele Federatie+
AMIF	Europees Fonds voor Asiel, Migratie en Integratie
aso	algemeen secundair onderwijs
CAW	centrum algemeen welzijnswerk
cgg	centrum voor geestelijke gezondheidszorg
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
EMB	Executief van de Moslims van België
EPI	Penitentiaire Inrichtingen
ESF	Europees Sociaal Fonds
Fedasil	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
FOD	Federale Overheidsdienst
FTF	foreign terrorist fighter
GO!	onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap
IMC	interministeriële conferentie
IS	Islamitische Staat
kso	kunstsecundair onderwijs
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LIVC	lokale integrale veiligheidscel
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
OTA	Ondersteuningsteam Allochtone Jongeren in de Bijzondere Jeugdbijstand
PSD	psychosociale dienst
RAN	Radicalisation Awareness Network
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
SID	Samenleven in Diversiteit
tso	technisch secundair onderwijs
UGent	Universiteit Gent
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VGC	Vlaamse Gemeenschapscommissie (van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest)
VN	Verenigde Naties
vte	voltijdsequivalent
VUB	Vrije Universiteit Brussel
VVI	Vlaams Vredesinstituut
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
vzw	vereniging zonder winstoogmerk